

DIVISION OF
ASTRONOMY AND ASTROPHYSICS

Faculty of Mathematics, Physics and Informatics
Comenius University
Bratislava

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA V KOCKE

RNDr. Roman Nagy, PhD.

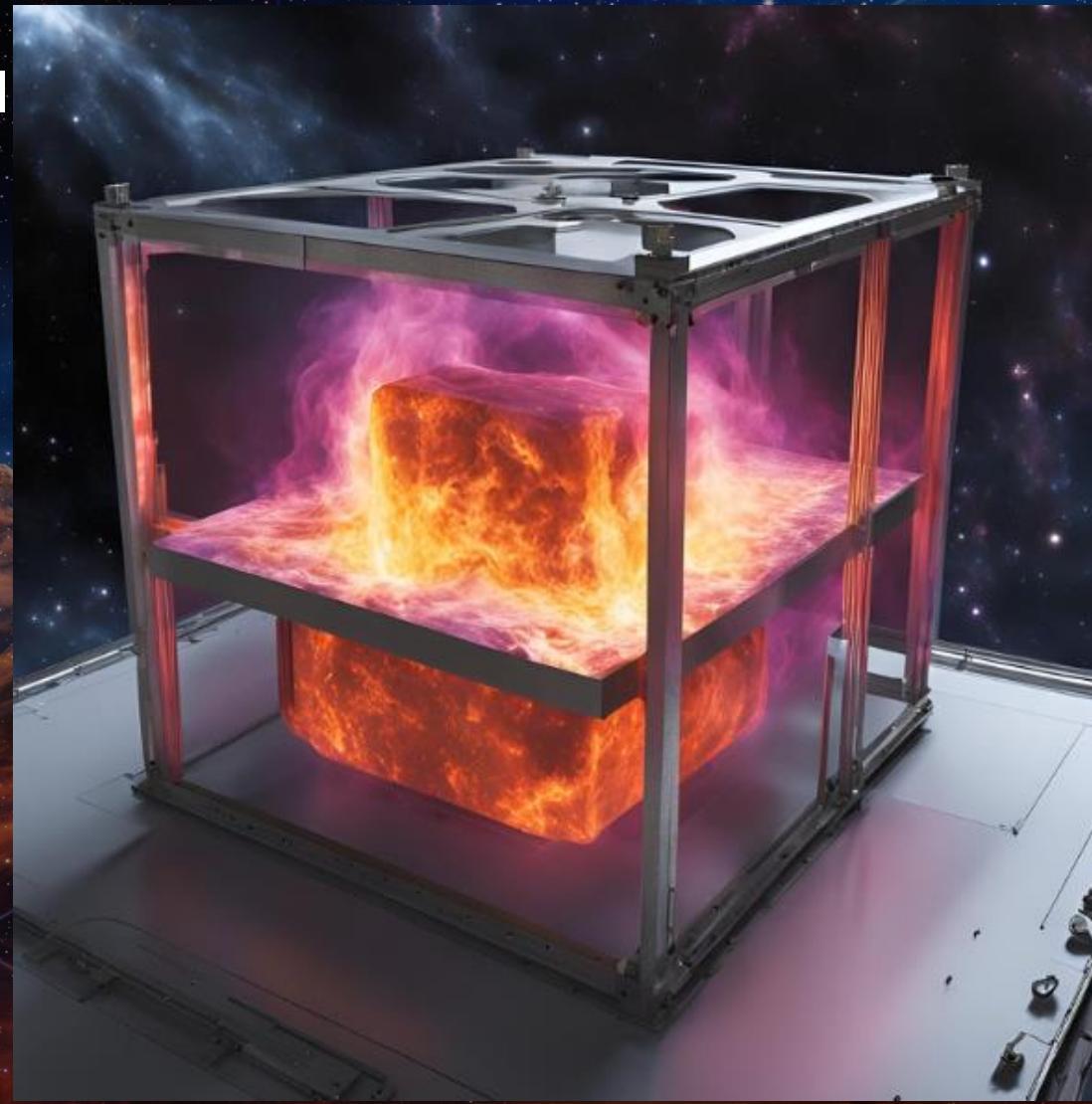
KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA V KOCKE

2

KOZMI

KE

A ČO TO ZNAMENÁ?

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- o Plazma vo vesmíre

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- o Plazma vo vesmíre

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- Plazma vo vesmíre
- Pohyb nabitych častíc v elektromagnetickom poli

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- Plazma vo vesmíre
- Pohyb nabitých častíc v elektromagnetickom poli
- Nabité častice pod vplyvom

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- Plazma vo vesmíre
- Pohyb nabitých častíc v elektromagnetickom poli
- Nabité častice pod vplyvom

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- Plazma vo vesmíre
- Pohyb nabitých častíc v elektromagnetickom poli
- Nabité častice pod vplyvom ... nehomogénnych elektromagnetických polí

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- Plazma vo vesmíre
- Pohyb nabitých častíc v elektromagnetickom poli
- Nabité častice pod vplyvom ... nehomogénnych elektromagnetických polí
- (nie len) astrofyzikálne aplikácie

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- Plazma vo vesmíre
- Pohyb nabitých častíc v elektromagnetickom poli
- Nabité častice pod vplyvom ... nehomogénnych elektromagnetických polí
- (nie len) astrofyzikálne aplikácie
- Šírenie vĺn v plazmovom prostredí

KOZMICKÁ ELEKTRODYNAMIKA

- Plazma vo vesmíre
- Pohyb nabitých častíc v elektromagnetickom poli
- Nabité čästice pod vplyvom ... nehomogénnych elektromagnetických polí
- (nie len) astrofyzikálne aplikácie
- Šírenie vĺn v plazmovom prostredí

Literatúra: Bittencourt, José A. Fundamentals of plasma physics. 2004.

5

PLAZMA PLAZMA VŠADE SAMÁ PLZMA

5

PLAZMA PLAZMA VŠADE SAMÁ PLZMA

5

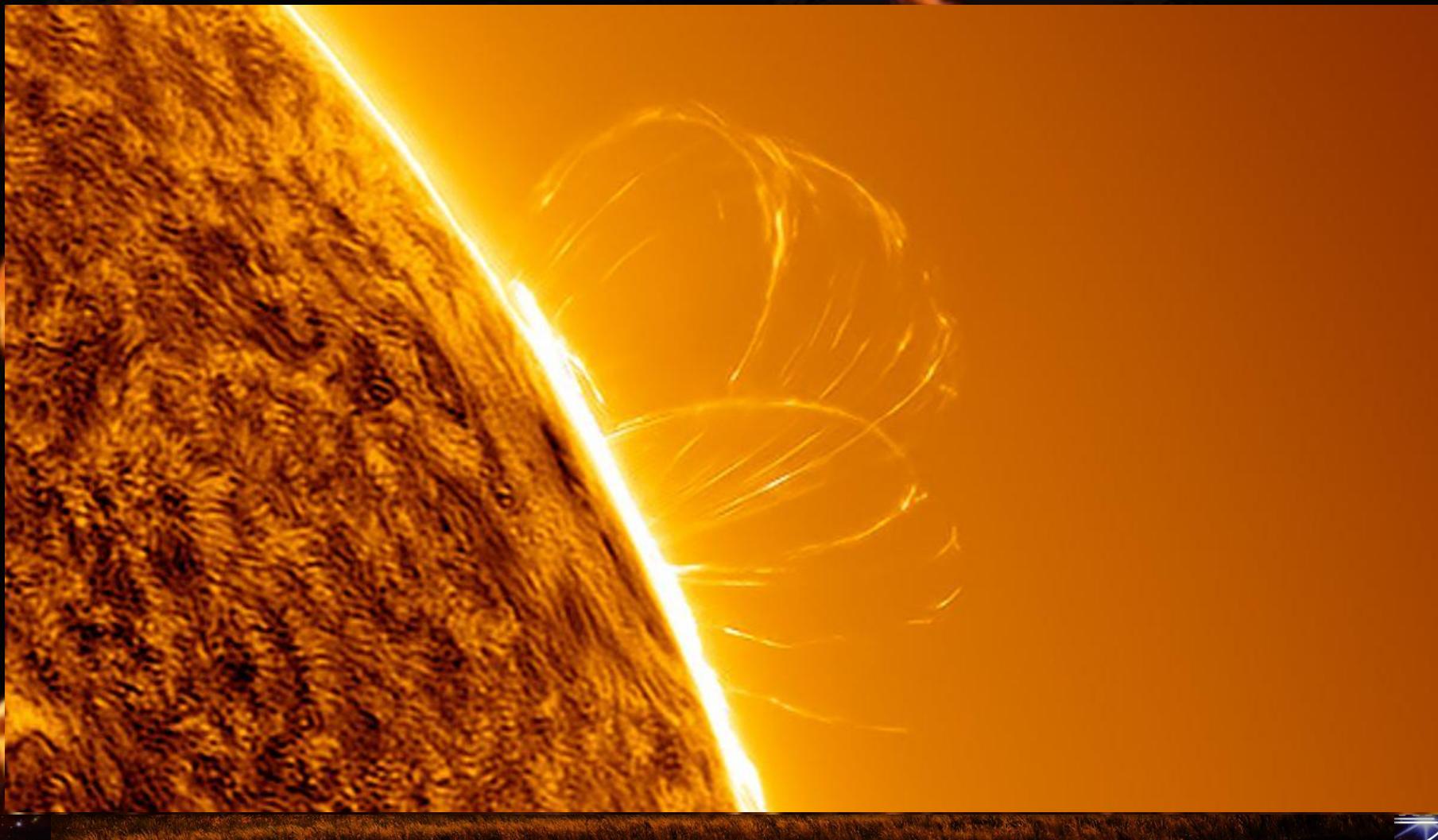
PLAZM

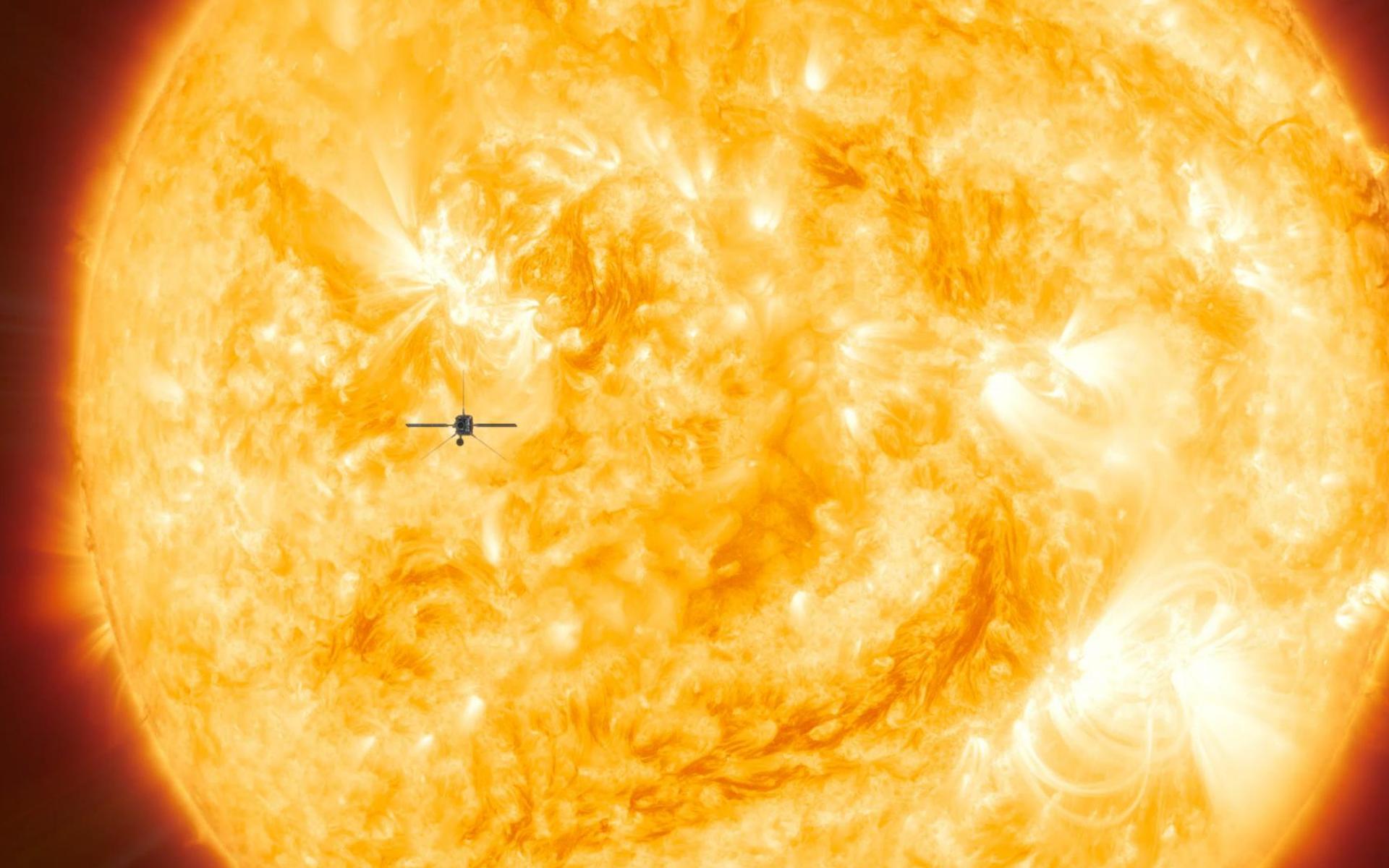

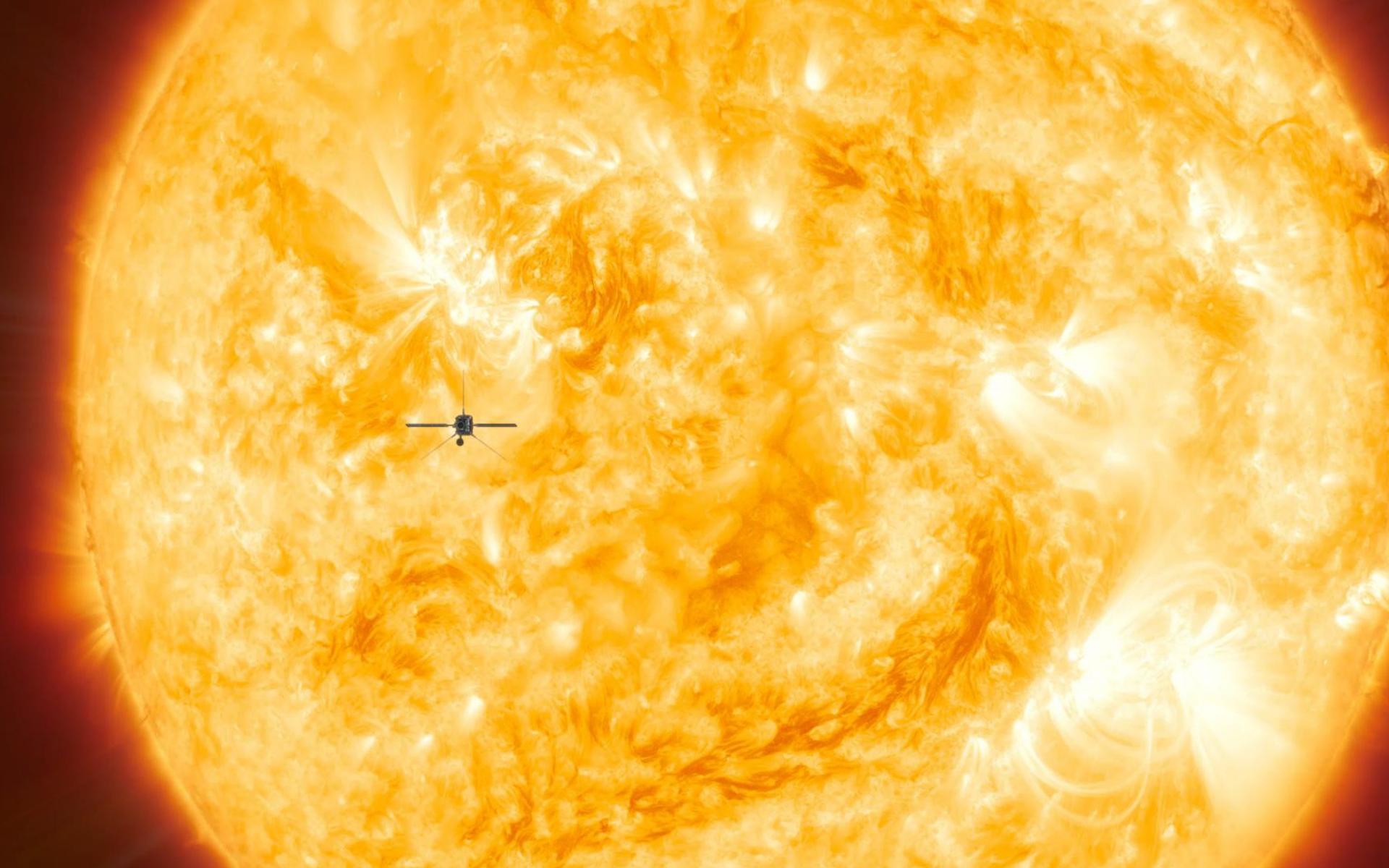

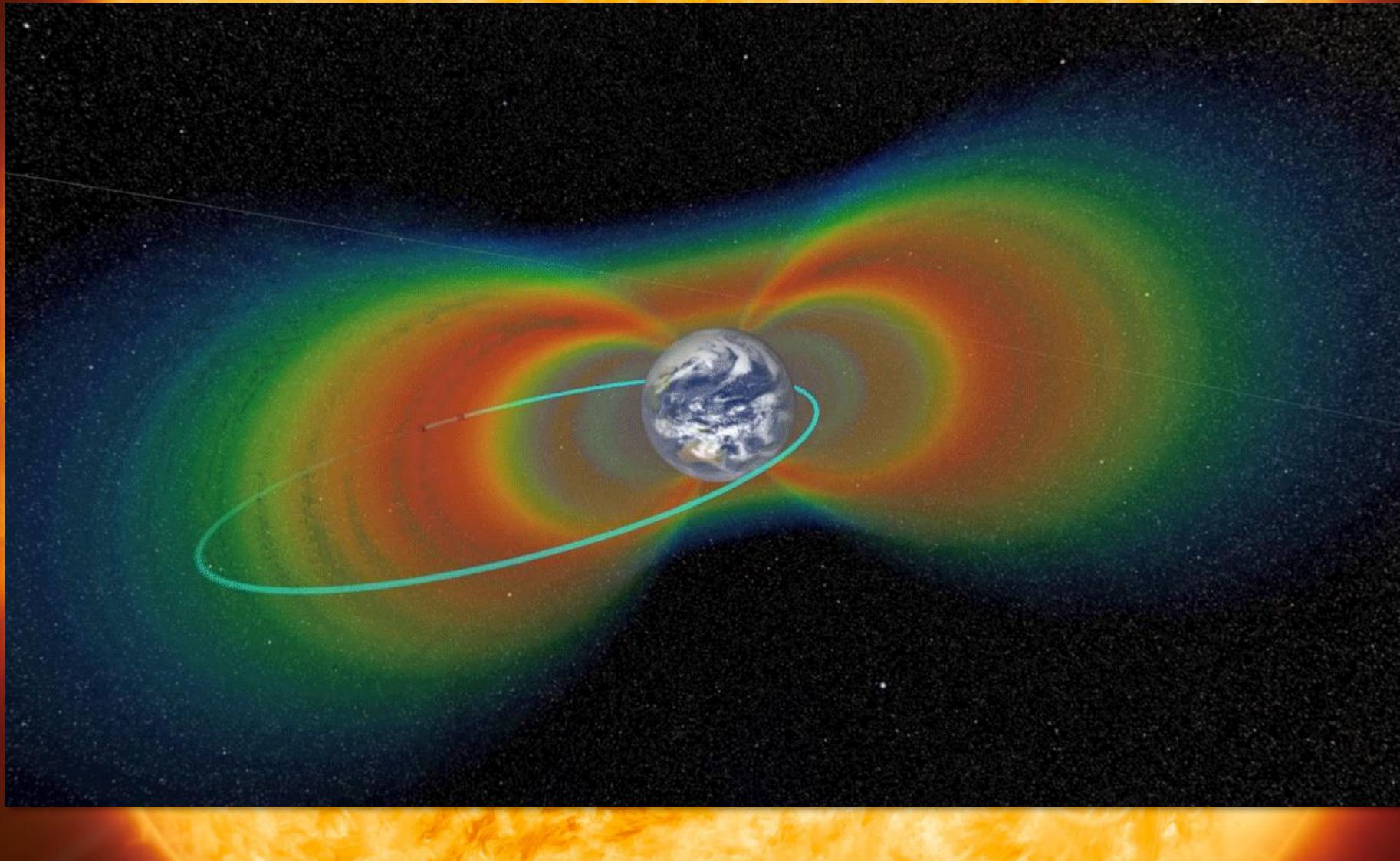

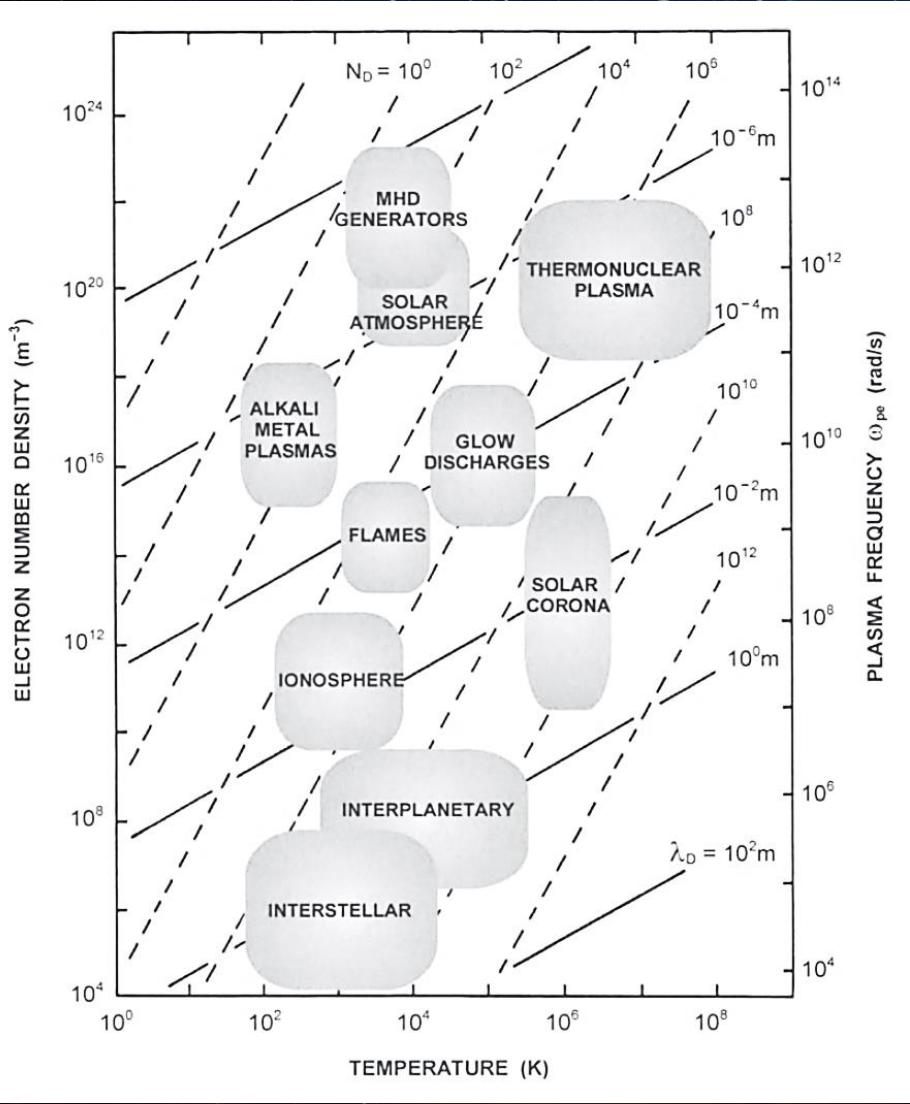

TROCHO MATEMATIKY

TROCHO MATEMATIKY

- Lorentzova sila

TROCHO MATEMATIKY

- Lorentzova sila

TROCHO MATEMATIKY

- Lorentzova sila

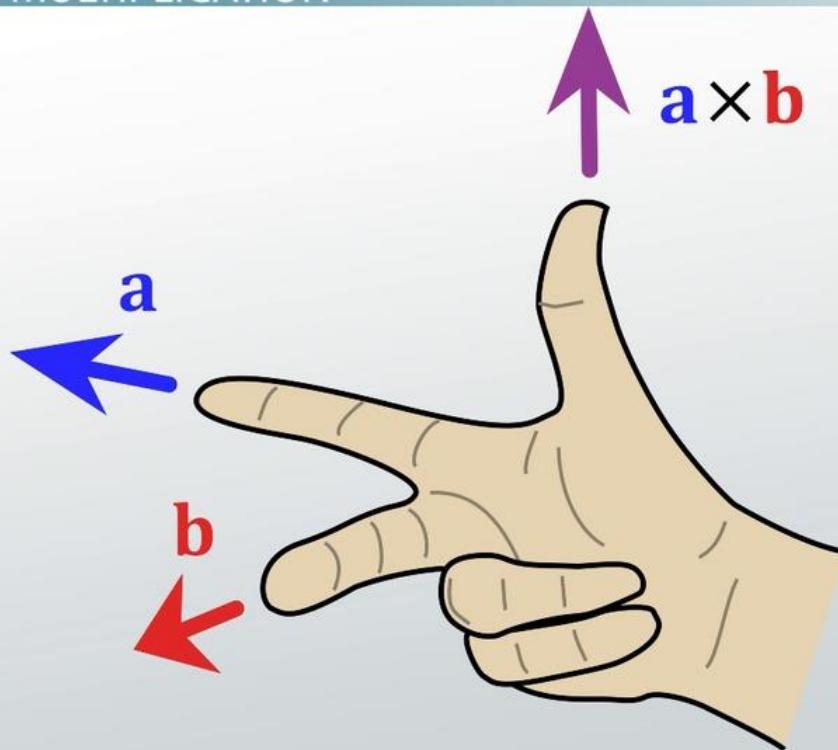
$$\frac{d\mathbf{p}}{dt} = \mathbf{F} = q(\mathbf{E} + \mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

TROCHO MATEMATIKY

VECTOR MULTIPLICATION

Study.com

IÓNOVÝ MOTOR

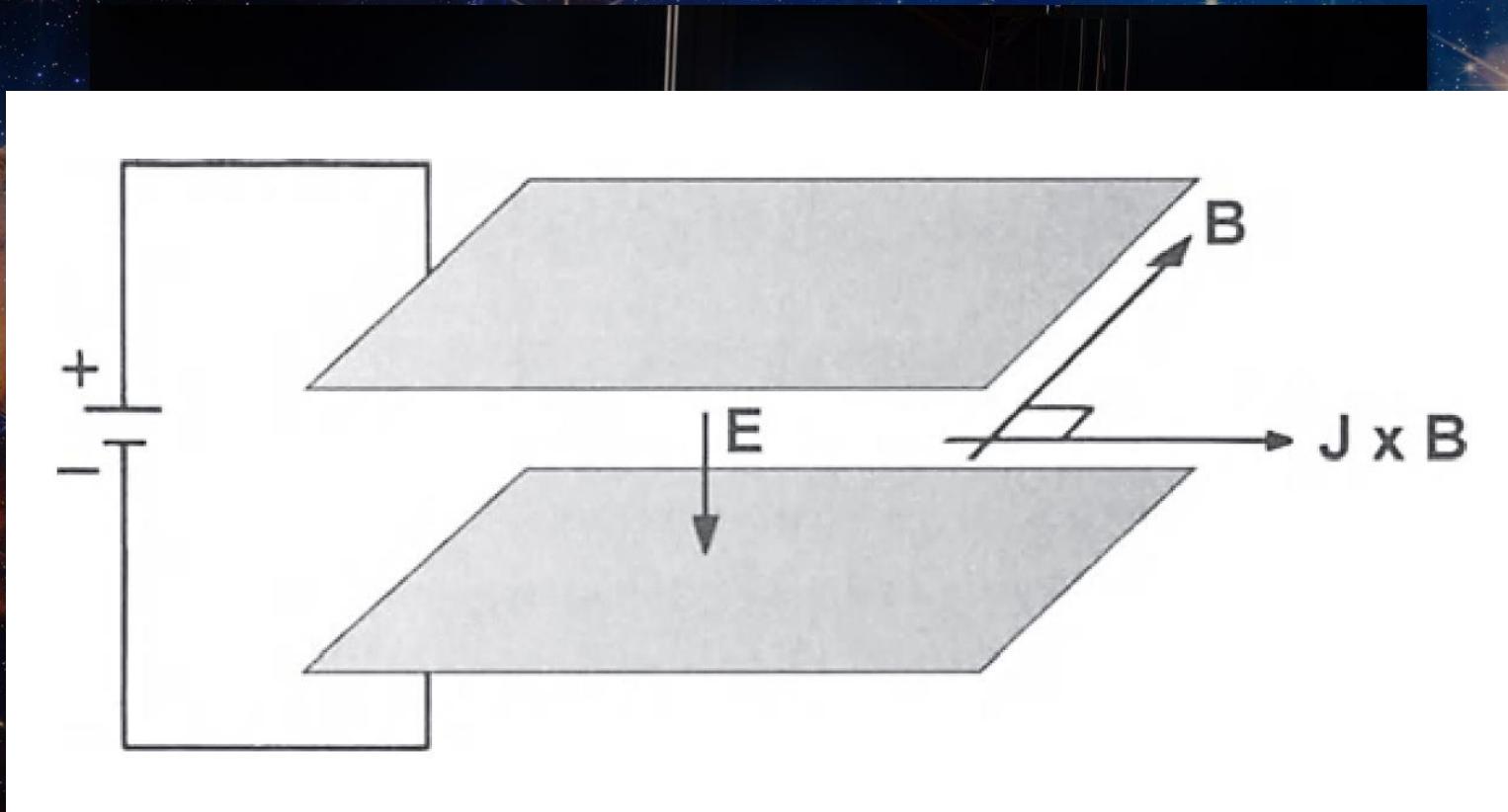
IÓNOVÝ MOTOR

IÓNOVÝ MOTOR

IÓNOVÝ MOTOR

MAXWELLOVÉ ROVNICE

$$\nabla \times \mathbf{E} = -\frac{\partial \mathbf{B}}{\partial t}$$

$$\nabla \times \mathbf{B} = \mu_o \left(\mathbf{J} + \epsilon_o \frac{\partial \mathbf{E}}{\partial t} \right)$$

$$\nabla \cdot \mathbf{E} = \frac{\rho}{\epsilon_o}$$

$$\nabla \cdot \mathbf{B} = 0$$

10

AKO S TÝM PRACOVАŤ?

AKO S TÝM PRACOVАŤ?

- Homogénne elektrické pole

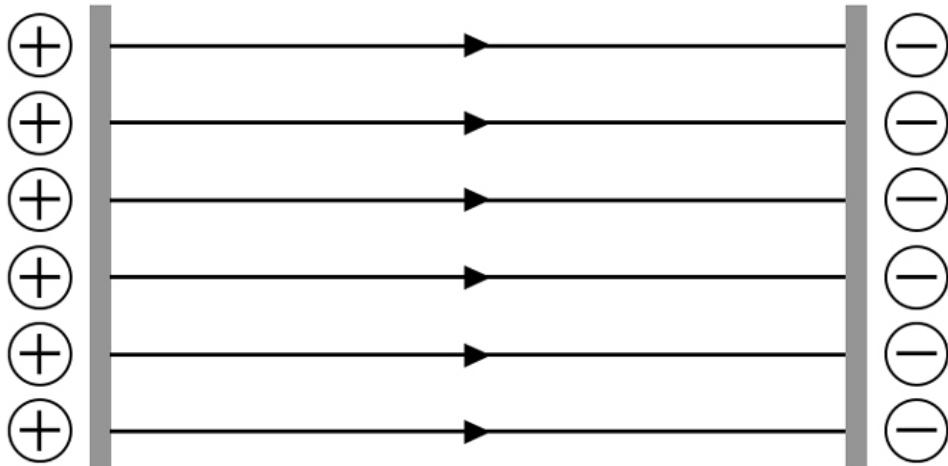

AKO S TÝM PRACOVAT?

- Homogénne elektrické pole

Uniform Electric Field

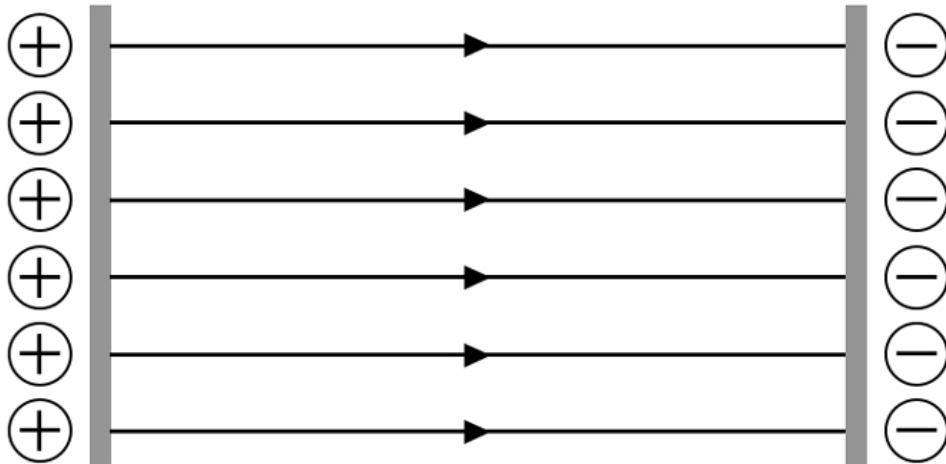

AKO S TÝM PRACOVAT?

- Homogénne elektrické pole

Uniform Electric Field

$$\frac{d\mathbf{p}}{dt} = q\mathbf{E}$$

KTO TO PRVÝ VYRIEŠI?

KTO TO PRVÝ VYRIEŠI?

KTO TO PRVÝ VYRIEŠI?

$$\frac{d\mathbf{p}}{dt} = q\mathbf{E}$$

KTO TO PRVÝ VYRIEŠI?

$$\frac{d\mathbf{p}}{dt} = q\mathbf{E}$$

$$\mathbf{p}(t) = q\mathbf{E}t + \mathbf{p}_o$$

KTO TO PRVÝ VYRIEŠI?

$$\frac{d\mathbf{p}}{dt} = q\mathbf{E}$$

$$\mathbf{p}(t) = q\mathbf{E}t + \mathbf{p}_o$$

KTO TO PRVÝ VYRIEŠI?

$$\frac{d\mathbf{p}}{dt} = q\mathbf{E}$$

$$\mathbf{p}(t) = q\mathbf{E}t + \mathbf{p}_o$$

$$\mathbf{p} = m\mathbf{v} = m\frac{d\mathbf{r}}{dt}$$

KTO TO PRVÝ VYRIEŠI?

$$\frac{d\mathbf{p}}{dt} = q\mathbf{E}$$

$$\mathbf{p}(t) = q\mathbf{E}t + \mathbf{p}_o$$

$$\mathbf{p} = m\mathbf{v} = m\frac{d\mathbf{r}}{dt}$$

$$\mathbf{r}(t) = \frac{1}{2}\left(\frac{q\mathbf{E}}{m}\right)t^2 + \mathbf{v}_o t + \mathbf{r}_o$$

AKO S TÝM PRACOVАŤ?

AKO S TÝM PRACOVАŤ?

AKO S TÝM PRACOVАŤ?

- Homogénne magnetické pole

AKO S TÝM PRACOVАŤ?

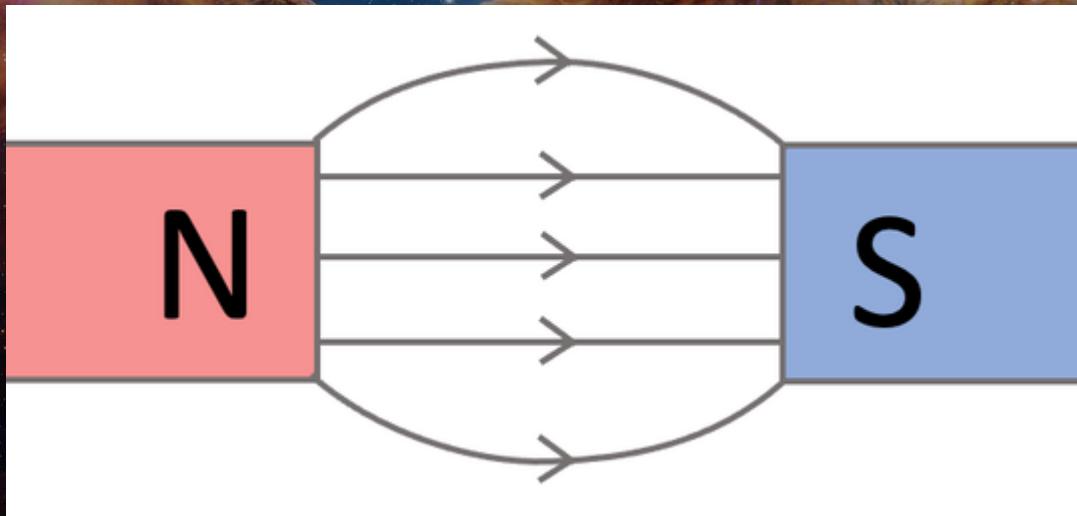
- Homogénne magnetické pole

AKO S TÝM PRACOVAT?

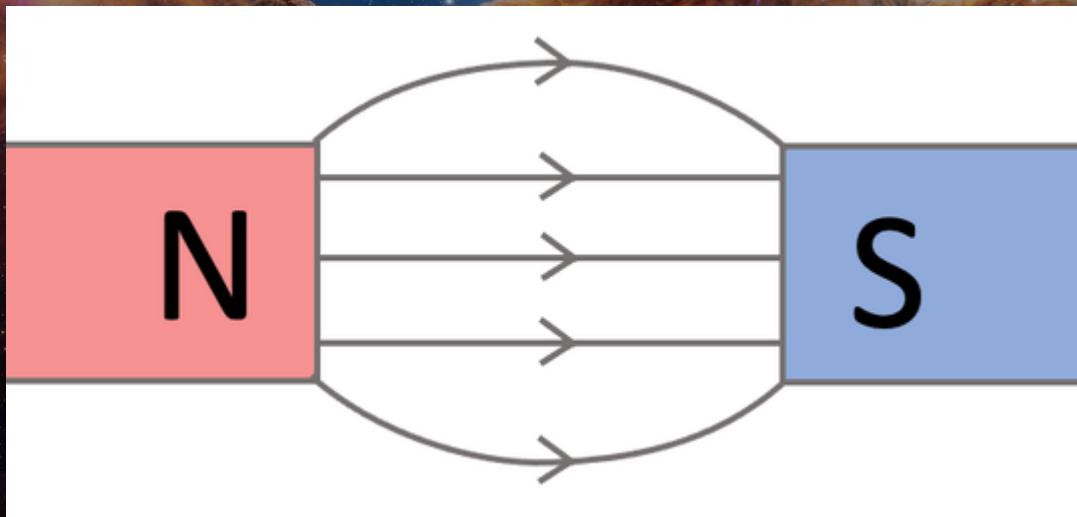
- Homogénne magnetické pole

AKO S TÝM PRACOVAT?

- Homogénne magnetické pole

$$m \frac{d\mathbf{v}}{dt} = q(\mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

HOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

$$m \frac{d\mathbf{v}}{dt} = q(\mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

HOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

$$m \frac{d\mathbf{v}}{dt} = q(\mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

$$\mathbf{v} = \mathbf{v}_{\parallel} + \mathbf{v}_{\perp}$$

HOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

$$m \frac{d\mathbf{v}}{dt} = q(\mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

$$\mathbf{v} = \mathbf{v}_{\parallel} + \mathbf{v}_{\perp}$$

HOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

$$m \frac{d\mathbf{v}}{dt} = q(\mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

$$\mathbf{v} = \mathbf{v}_{\parallel} + \mathbf{v}_{\perp}$$

$$\frac{d\mathbf{v}_{\parallel}}{dt} + \frac{d\mathbf{v}_{\perp}}{dt} = \frac{q}{m} (\mathbf{v}_{\perp} \times \mathbf{B})$$

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

HOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

- V smere magnetického pola

HOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

- V smere magnetického pola

$$\frac{d\mathbf{v}_{||}}{dt} = 0$$

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

- V smere magnetického poľa

$$\frac{d\mathbf{v}_{||}}{dt} = 0$$

- V rovine kolmej na magnetické pole

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

- V smere magnetického poľa

$$\frac{d\mathbf{v}_{||}}{dt} = 0$$

- V rovine kolmej na magnetické pole

$$\frac{d\mathbf{v}_{\perp}}{dt} = \frac{q}{m}(\mathbf{v}_{\perp} \times \mathbf{B})$$

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

- V smere magnetického poľa

$$\frac{d\mathbf{v}_{||}}{dt} = 0$$

- V rovine kolmej na magnetické pole

$$\frac{d\mathbf{v}_{\perp}}{dt} = \frac{q}{m}(\mathbf{v}_{\perp} \times \mathbf{B}) \rightarrow \mathbf{v}_{\perp} = \boldsymbol{\Omega}_c \times \mathbf{r}_c$$

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

- V smere magnetického poľa

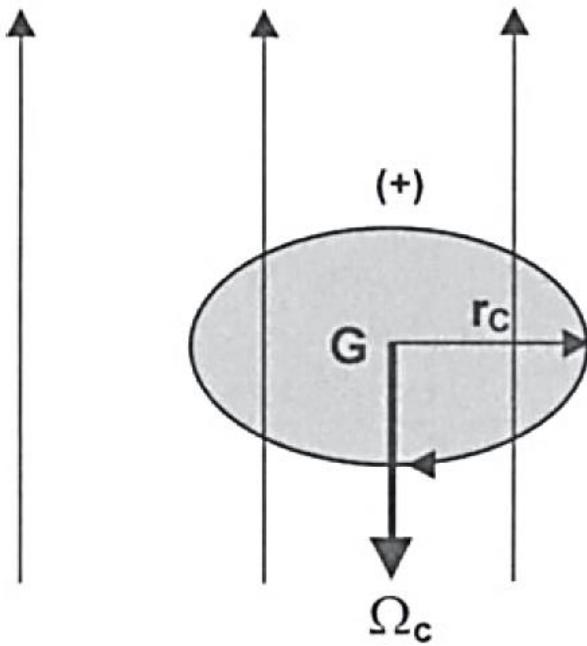
$$\frac{d\mathbf{v}_{||}}{dt} = 0$$

- V rovine kolmej na magnetické pole

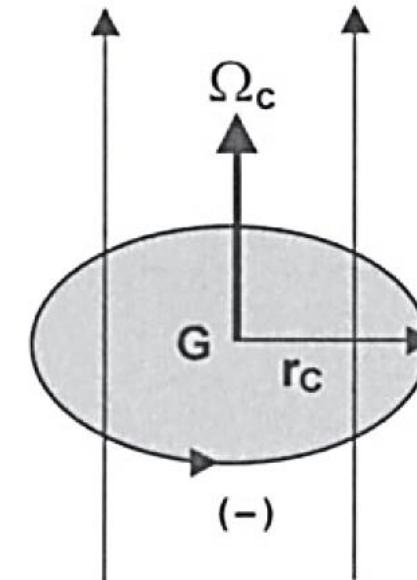
$$\frac{d\mathbf{v}_{\perp}}{dt} = \frac{q}{m}(\mathbf{v}_{\perp} \times \mathbf{B}) \rightarrow \mathbf{v}_{\perp} = \boldsymbol{\Omega}_c \times \mathbf{r}_c$$

HOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

B

$$q > 0$$

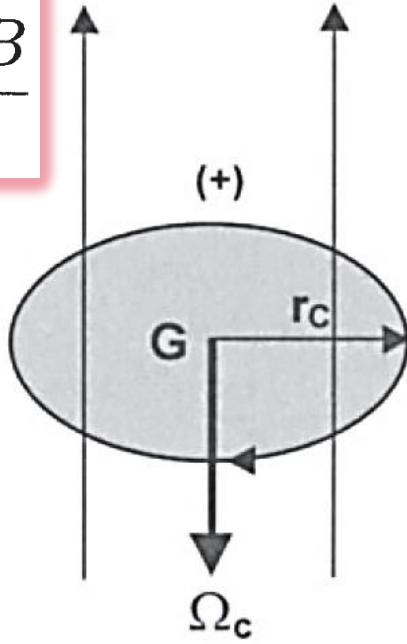
$$q < 0$$

HOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

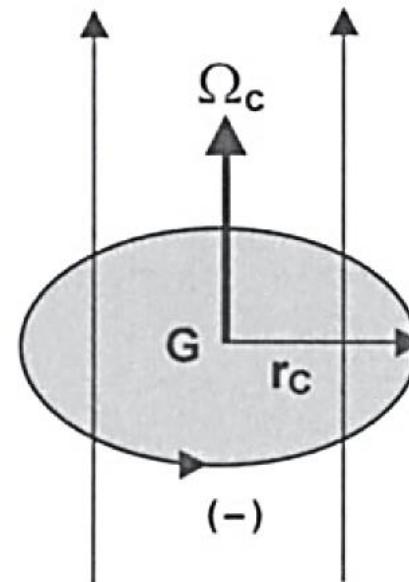

$$\Omega_c = \frac{|q| B}{m}$$

$$q > 0$$

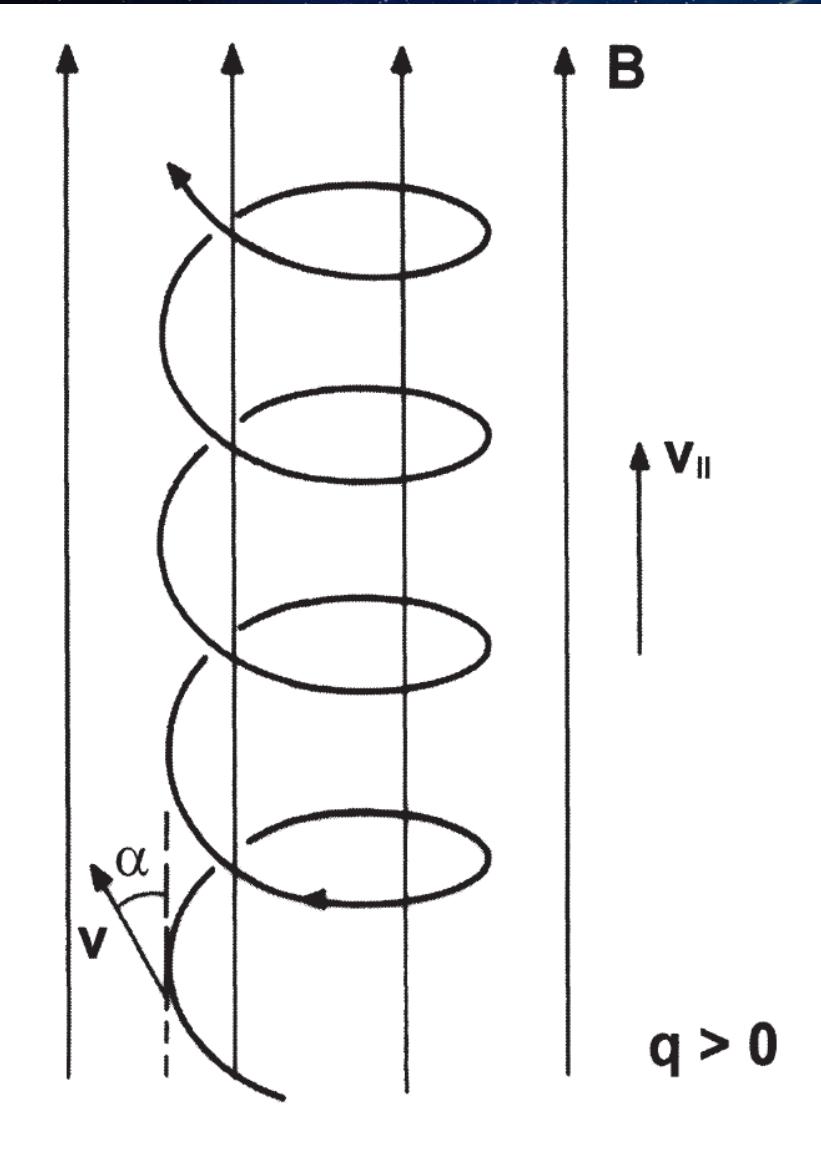
B

$$r_c = \frac{v_\perp}{\Omega_c} = \frac{mv_\perp}{|q| B}$$

15

HOMOGÉNNE ELEKTRICKÉ A MAGNETICKÉ POLE

$$m \frac{d\mathbf{v}}{dt} = q(\mathbf{E} + \mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

$$\mathbf{v} = \mathbf{v}_{\parallel} + \mathbf{v}_{\perp}$$

$$\mathbf{E} = \mathbf{E}_{\parallel} + \mathbf{E}_{\perp}$$

HOMOGÉNNÉ ELEKTRICKÉ A MAGNETICKÉ POLE

$$m \frac{d\mathbf{v}_{||}}{dt} = q\mathbf{E}_{||}$$

$$m \frac{d\mathbf{v}_{\perp}}{dt} = q(\mathbf{E}_{\perp} + \mathbf{v}_{\perp} \times \mathbf{B})$$

ROVINA KOLMÁ NA MAGNETICKÉ POLE

ROVINA KOLMÁ NA MAGNETICKÉ POLE

- o Cheat č.1

ROVINA KOLMÁ NA MAGNETICKÉ POLE

- Cheat č.1

$$\mathbf{v}_\perp(t) = \mathbf{v}'_\perp(t) + \mathbf{v}_E$$

ROVINA KOLMÁ NA MAGNETICKÉ POLE

- Cheat č.1

$$\mathbf{v}_\perp(t) = \mathbf{v}'_\perp(t) + \mathbf{v}_E$$

- Cheat č. 2

ROVINA KOLMÁ NA MAGNETICKÉ POLE

- Cheat č.1

$$\mathbf{v}_\perp(t) = \mathbf{v}'_\perp(t) + \mathbf{v}_E$$

- Cheat č. 2

$$\mathbf{E}_\perp = - \left(\frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2} \right) \times \mathbf{B}$$

19

RIEŠENIE

RIEŠENIE

- o Pohybová rovnica

RIEŠENIE

- o Pohybová rovnica

RIEŠENIE

- Pohybová rovnica

$$m \frac{d\mathbf{v}'_\perp}{dt} = q \left(\mathbf{v}'_\perp + \mathbf{v}_E - \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2} \right) \times \mathbf{B}$$

RIEŠENIE

- Pohybová rovnica

$$m \frac{d\mathbf{v}'_\perp}{dt} = q \left(\mathbf{v}'_\perp + \mathbf{v}_E - \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2} \right) \times \mathbf{B}$$

- Ak

RIEŠENIE

- Pohybová rovnica

$$m \frac{d\mathbf{v}'_\perp}{dt} = q \left(\mathbf{v}'_\perp + \mathbf{v}_E - \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2} \right) \times \mathbf{B}$$

- Ak

$$\mathbf{v}_E = \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2}$$

RIEŠENIE

- Pohybová rovnica

$$m \frac{d\mathbf{v}'_\perp}{dt} = q \left(\mathbf{v}'_\perp + \mathbf{v}_E - \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2} \right) \times \mathbf{B}$$

- Ak

$$\mathbf{v}_E = \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2}$$

- Tak máme pohyb po kružnici

RIEŠENIE

- Pohybová rovnica

$$m \frac{d\mathbf{v}'_\perp}{dt} = q \left(\mathbf{v}'_\perp + \mathbf{v}_E - \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2} \right) \times \mathbf{B}$$

- Ak

$$\mathbf{v}_E = \frac{\mathbf{E}_\perp \times \mathbf{B}}{B^2}$$

- Tak máme pohyb po kružnici

RIEŠENIE

- Pohybová rovnica

$$m \frac{d\mathbf{v}'_{\perp}}{dt} = q \left(\mathbf{v}'_{\perp} + \mathbf{v}_E - \frac{\mathbf{E}_{\perp} \times \mathbf{B}}{B^2} \right) \times \mathbf{B}$$

- Ak

$$\mathbf{v}_E = \frac{\mathbf{E}_{\perp} \times \mathbf{B}}{B^2}$$

- Tak máme pohyb po kružnici

$$m \frac{d\mathbf{v}'_{\perp}}{dt} = q(\mathbf{v}'_{\perp} \times \mathbf{B})$$

$$\mathbf{v}'_{\perp} = \boldsymbol{\Omega}_c \times \mathbf{r}_c$$

VÝSLEDOK

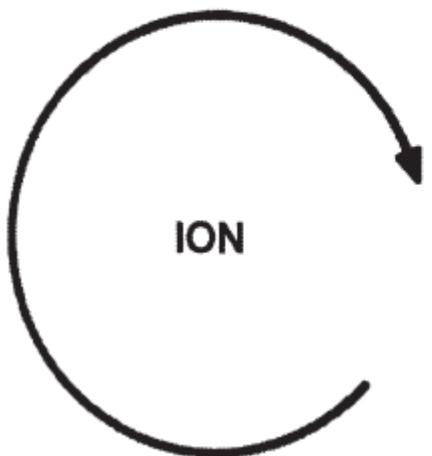

plazmový drift

$$\mathbf{v}(t) = \Omega_c \times \mathbf{r}_c + \frac{\mathbf{E}_{\perp} \times \mathbf{B}}{B^2} + \frac{q\mathbf{E}_{\parallel}}{m}t + \mathbf{v}_{\parallel}(0)$$

pohyb po kružnici

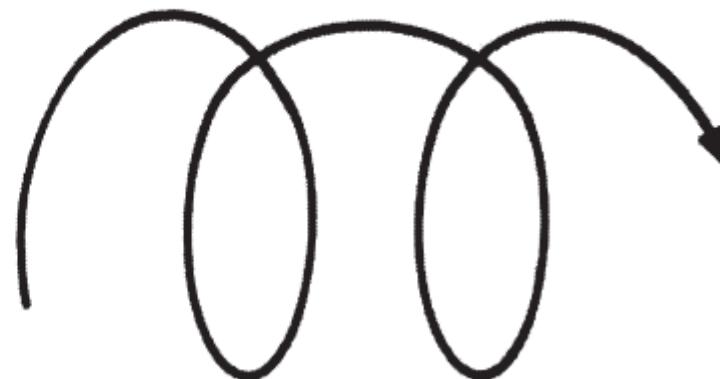

B

E

ELECTRON

NEHOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

NEHOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

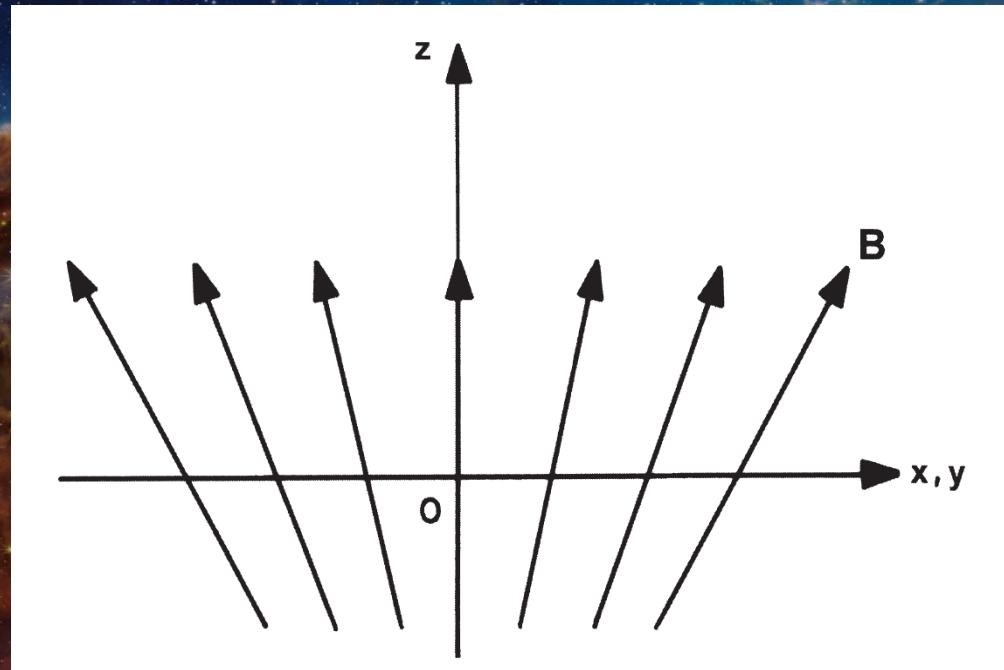
- Konvergencia

NEHOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

- Konvergencia

NEHOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

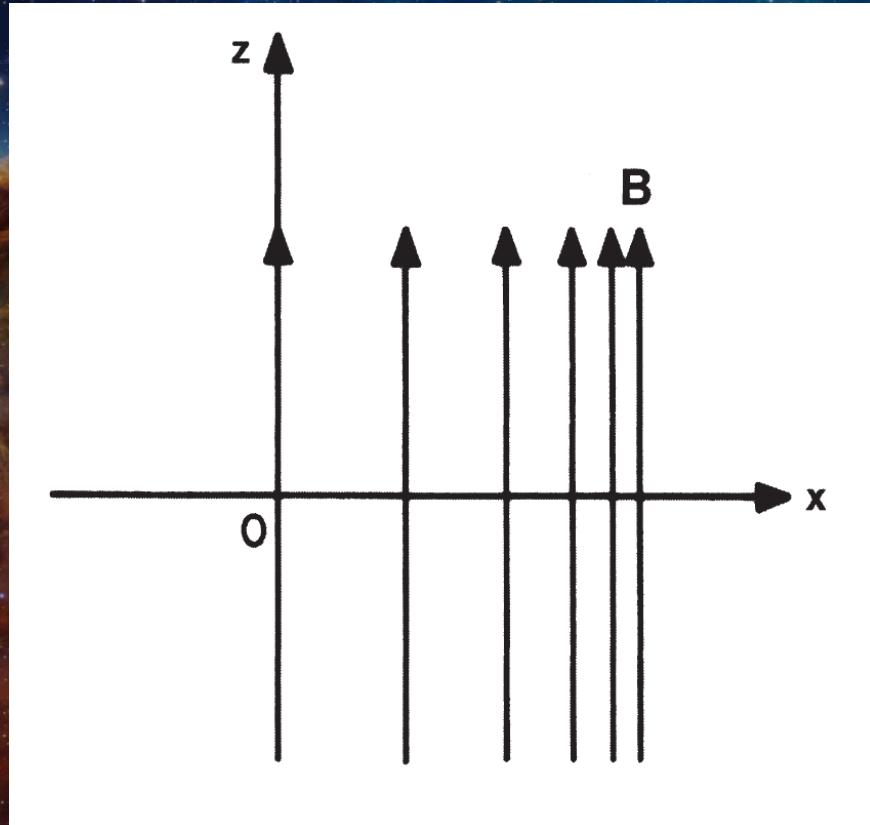
- Konvergencia
- Gradient

NEHOMOGÉNNÉ MAGNETICKÉ POLE

- Konvergencia
- Gradient

NEHOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

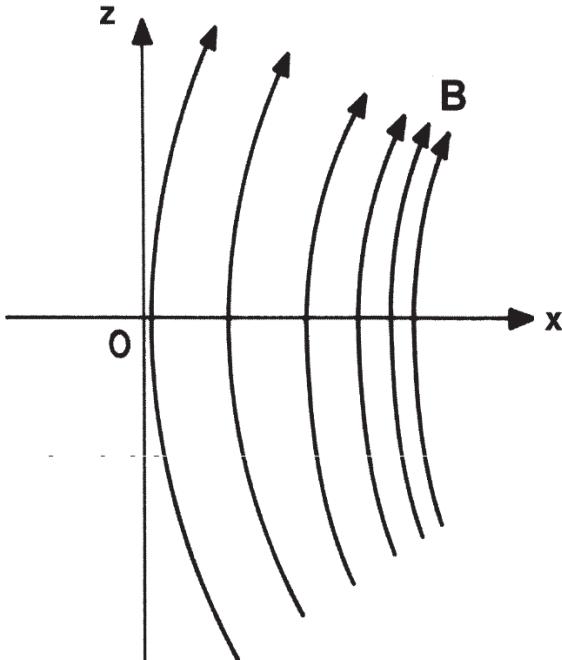
- Konvergencia
- Gradient
- Krivost'

NEHOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

- Konvergencia
- Gradient
- Krivost'

NEHOMOGÉNNE MAGNETICKÉ POLE

- Konvergencia
- Gradient
- Krivost'
- Strih

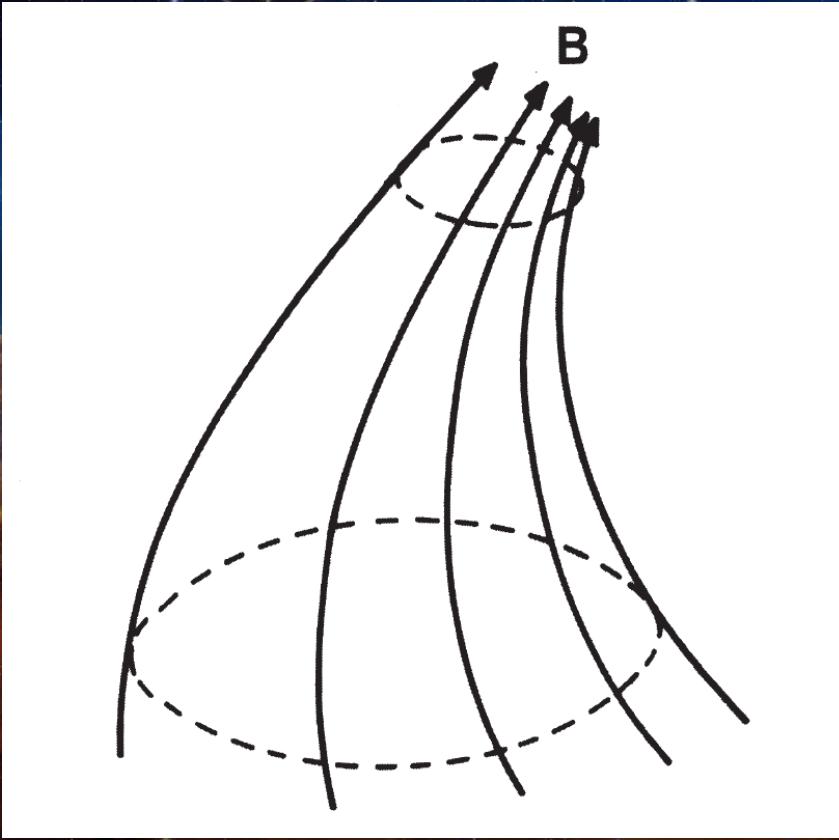

25

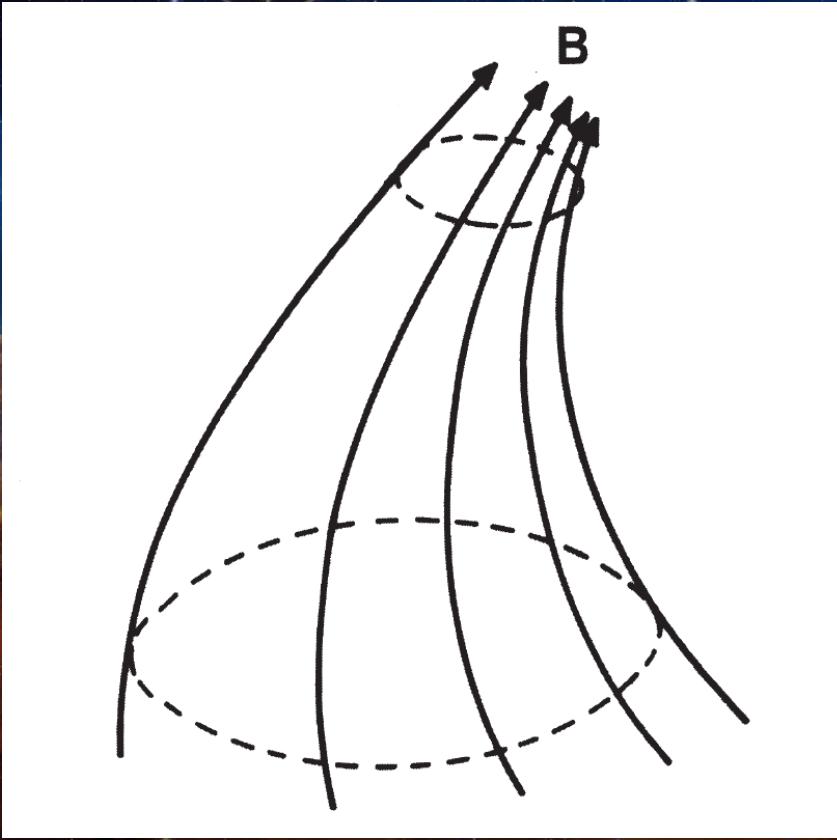
EVERYTHING EVERYWHERE ALL AT ONCE

EVERYTHING EVERYWHERE ALL AT ONCE

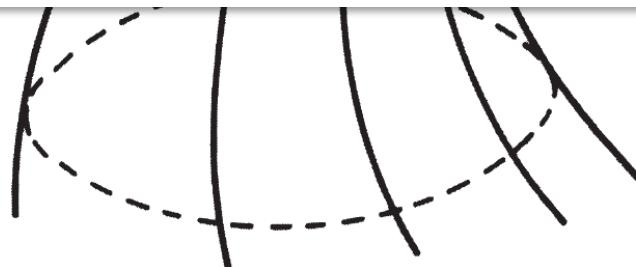
EVERYTHING EVERYWHERE ALL AT ONCE

EVERYTHING EVERYWHERE ALL AT ONCE

$$\nabla \mathbf{B} = (\hat{\mathbf{x}} \quad \hat{\mathbf{y}} \quad \hat{\mathbf{z}}) \begin{pmatrix} \partial B_x / \partial x & \partial B_y / \partial x & \partial B_z / \partial x \\ \partial B_x / \partial y & \partial B_y / \partial y & \partial B_z / \partial y \\ \partial B_x / \partial z & \partial B_y / \partial z & \partial B_z / \partial z \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \hat{\mathbf{x}} \\ \hat{\mathbf{y}} \\ \hat{\mathbf{z}} \end{pmatrix}$$

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Gradientný drift

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Gradientný drift

$$\mathbf{v}_G = \frac{\langle \mathbf{F}_{\perp} \rangle \times \mathbf{B}}{qB^2} = -\frac{|\mathbf{m}|}{q} \frac{(\nabla B) \times \mathbf{B}}{B^2}$$

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Gradientný drift

$$\mathbf{v}_G = \frac{\langle \mathbf{F}_{\perp} \rangle \times \mathbf{B}}{qB^2} = -\frac{|\mathbf{m}|}{q} \frac{(\nabla B) \times \mathbf{B}}{B^2}$$

- Jemu zodpovedajúci magentizačný prúd

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Gradientný drift

$$\mathbf{v}_G = \frac{\langle \mathbf{F}_{\perp} \rangle \times \mathbf{B}}{qB^2} = -\frac{|\mathbf{m}|}{q} \frac{(\nabla B) \times \mathbf{B}}{B^2}$$

- Jemu zodpovedajúci magentizačný prúd

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Gradientný drift

$$\mathbf{v}_G = \frac{\langle \mathbf{F}_{\perp} \rangle \times \mathbf{B}}{qB^2} = -\frac{|\mathbf{m}|}{q} \frac{(\nabla B) \times \mathbf{B}}{B^2}$$

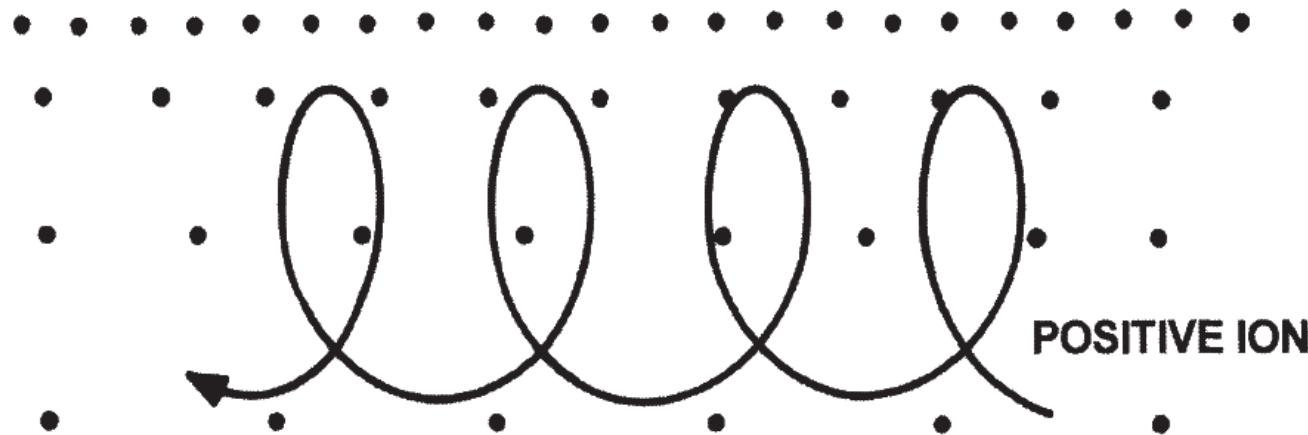
- Jemu zodpovedajúci magentizačný prúd

$$\mathbf{J}_G = \frac{1}{\delta V} \sum_i q_i \mathbf{v}_{Gi}$$

B OUT OF PAGE

POSITIVE ION

ELECTRON

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Magenetický moment je invariant

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Magenetický moment je invariant

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Magenetický moment je invariant

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{W_{\perp}}{B} \right) = 0$$

$$|\mathbf{m}| = \frac{W_{\perp}}{B} = \text{constant}$$

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Magenetický moment je invariant

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{W_{\perp}}{B} \right) = 0$$

$$|\mathbf{m}| = \frac{W_{\perp}}{B} = \text{constant}$$

- Magnetický tok je invariant

VEĽMI (AKO PRE KOHO) ZAUJÍMAVÉ DÔSLEDKY

- Magenetický moment je invariant

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{W_{\perp}}{B} \right) = 0$$

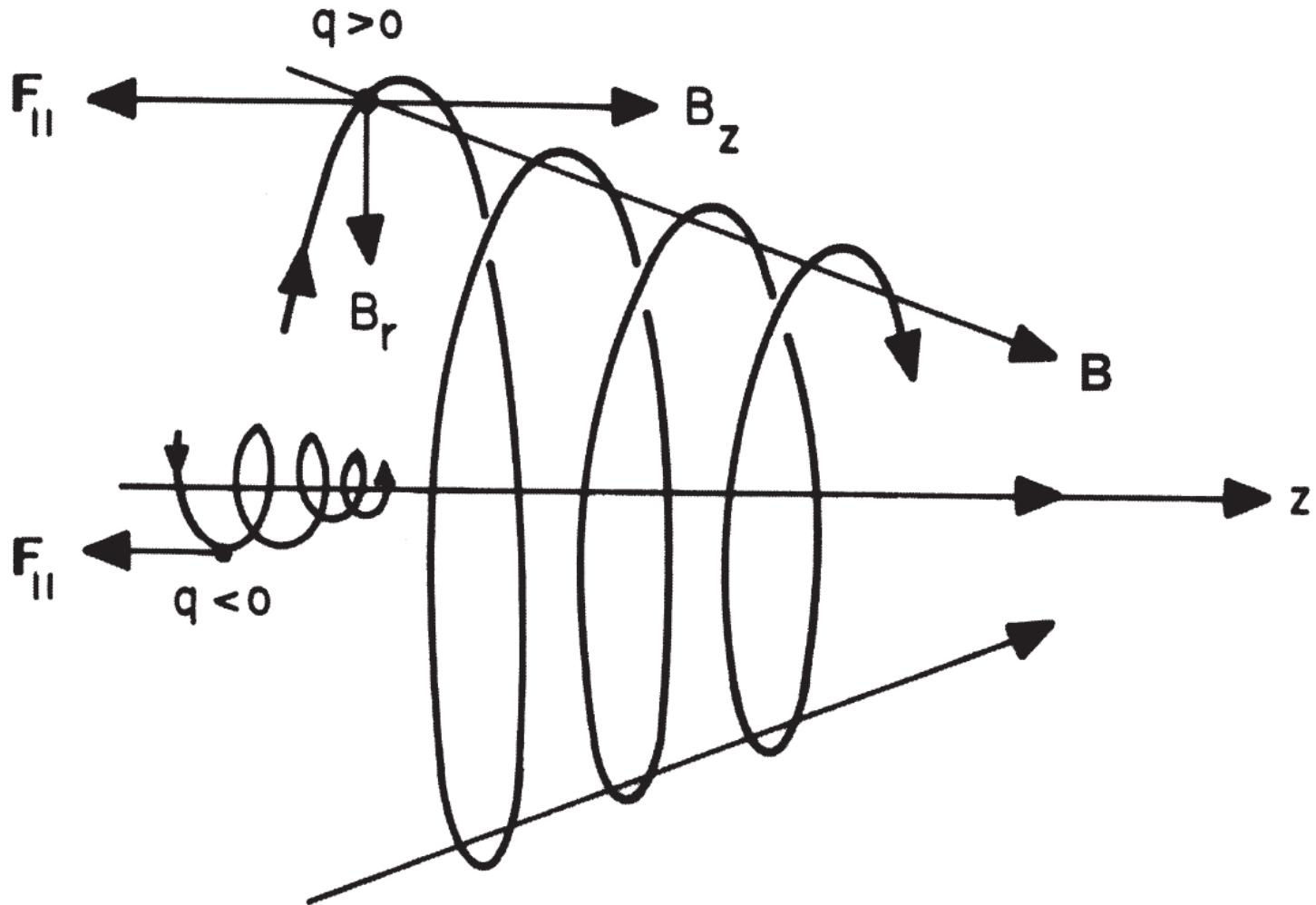
$$|\mathbf{m}| = \frac{W_{\perp}}{B} = \text{constant}$$

- Magnetický tok je invariant

$$\Phi_m = \int_S \mathbf{B} \cdot d\mathbf{S}$$

$$\frac{d}{dt}(\Phi_m) = \frac{2\pi m}{q^2} \frac{d}{dt} |\mathbf{m}| = 0$$

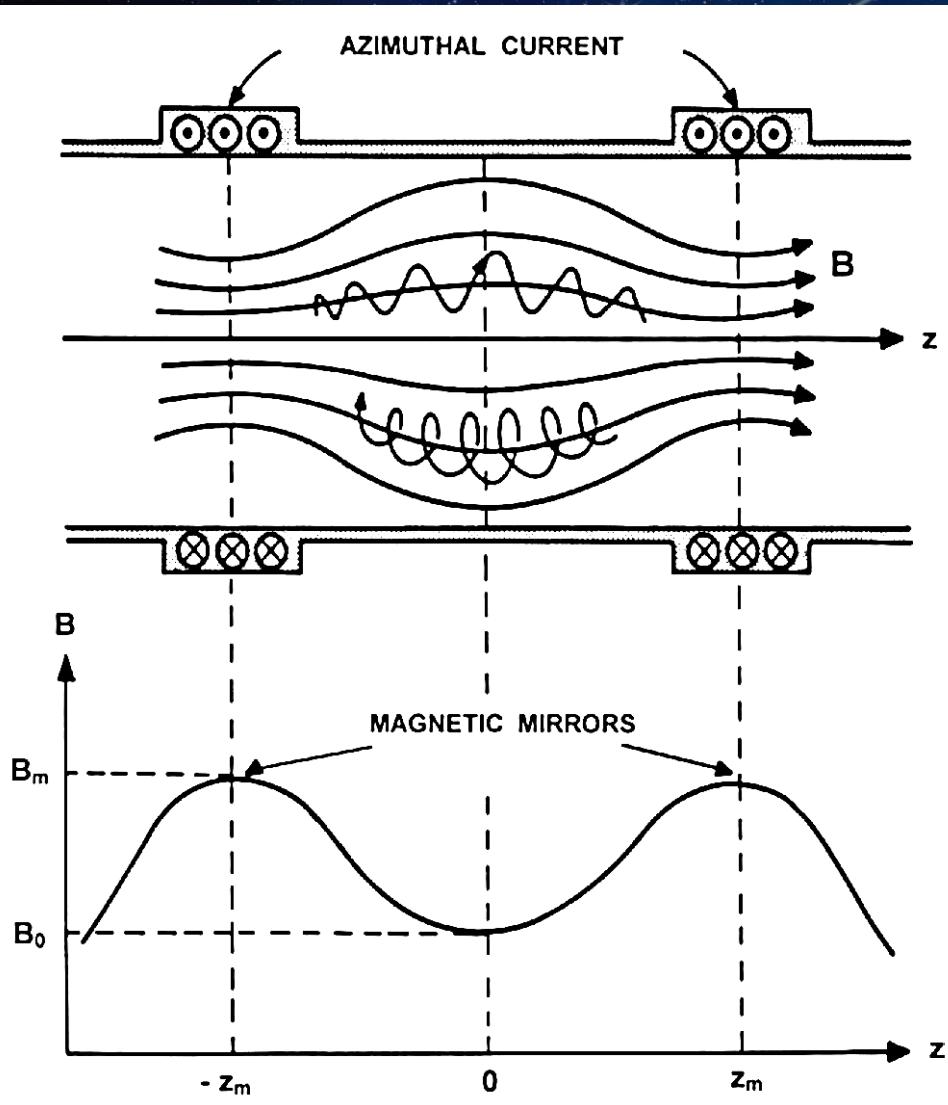
$$= 0$$

MAGNETICKÉ ZRKADLO A MAGNETICKÁ NÁDOBA

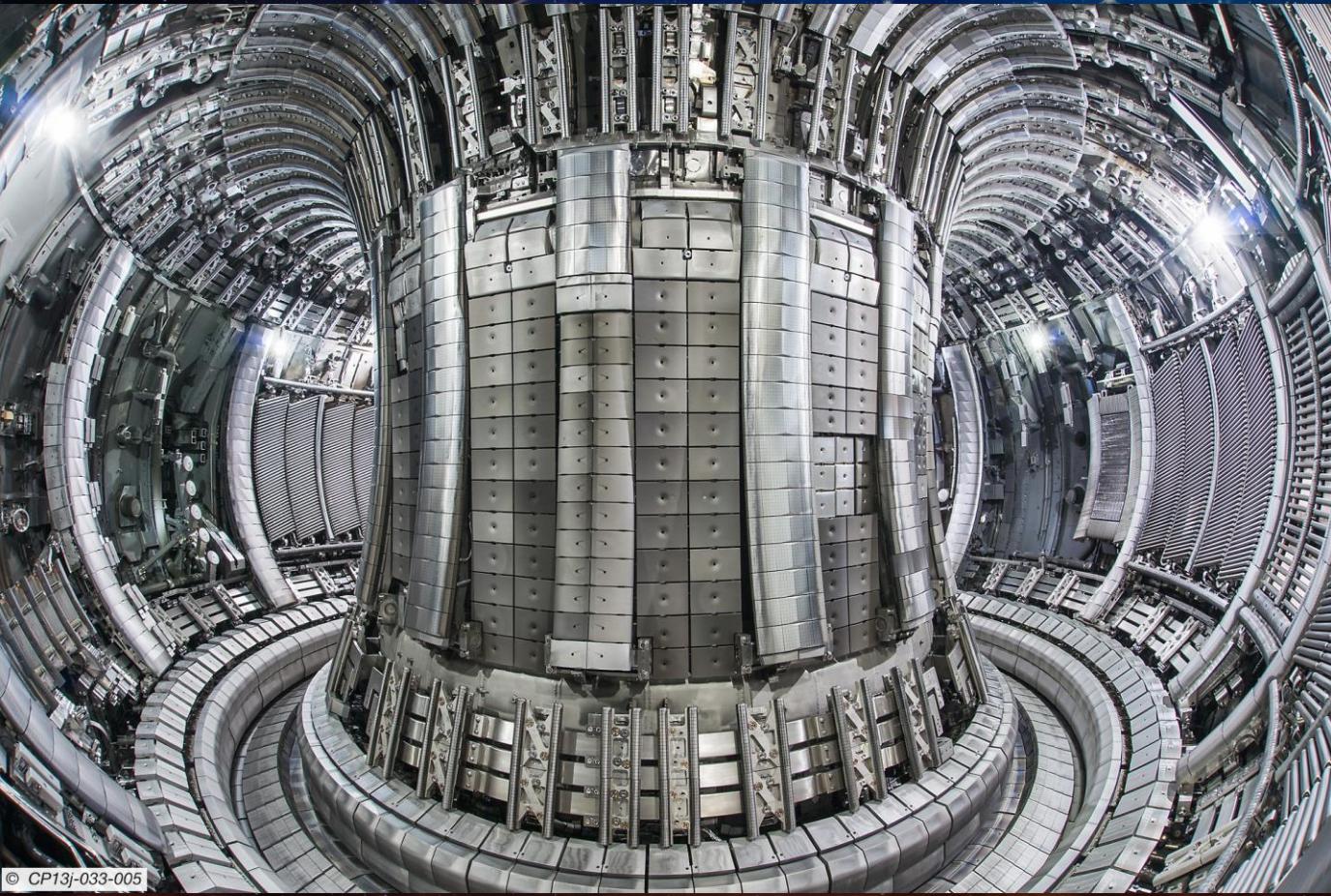
MAGNET NÁDOBA

KÁ

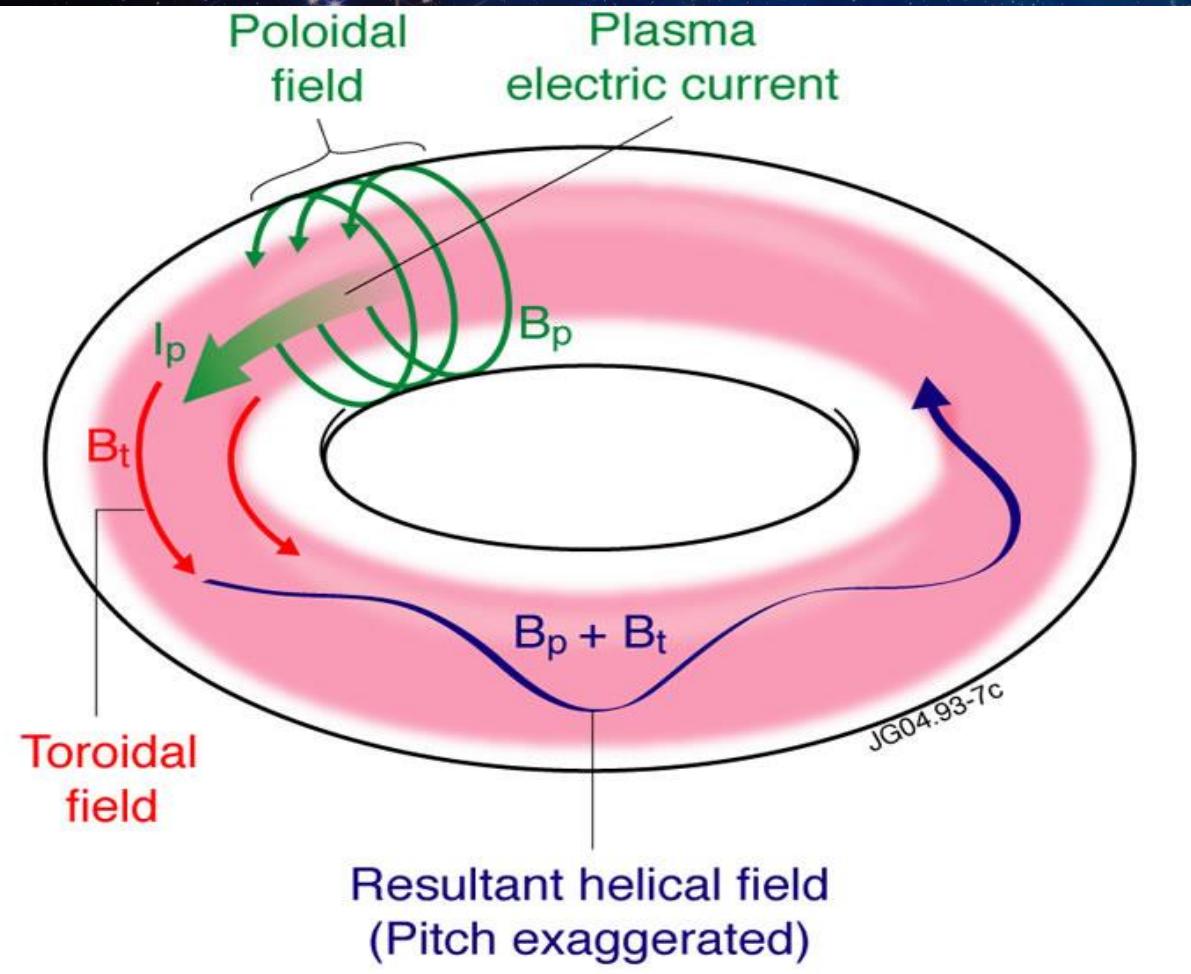
TOKAMAK

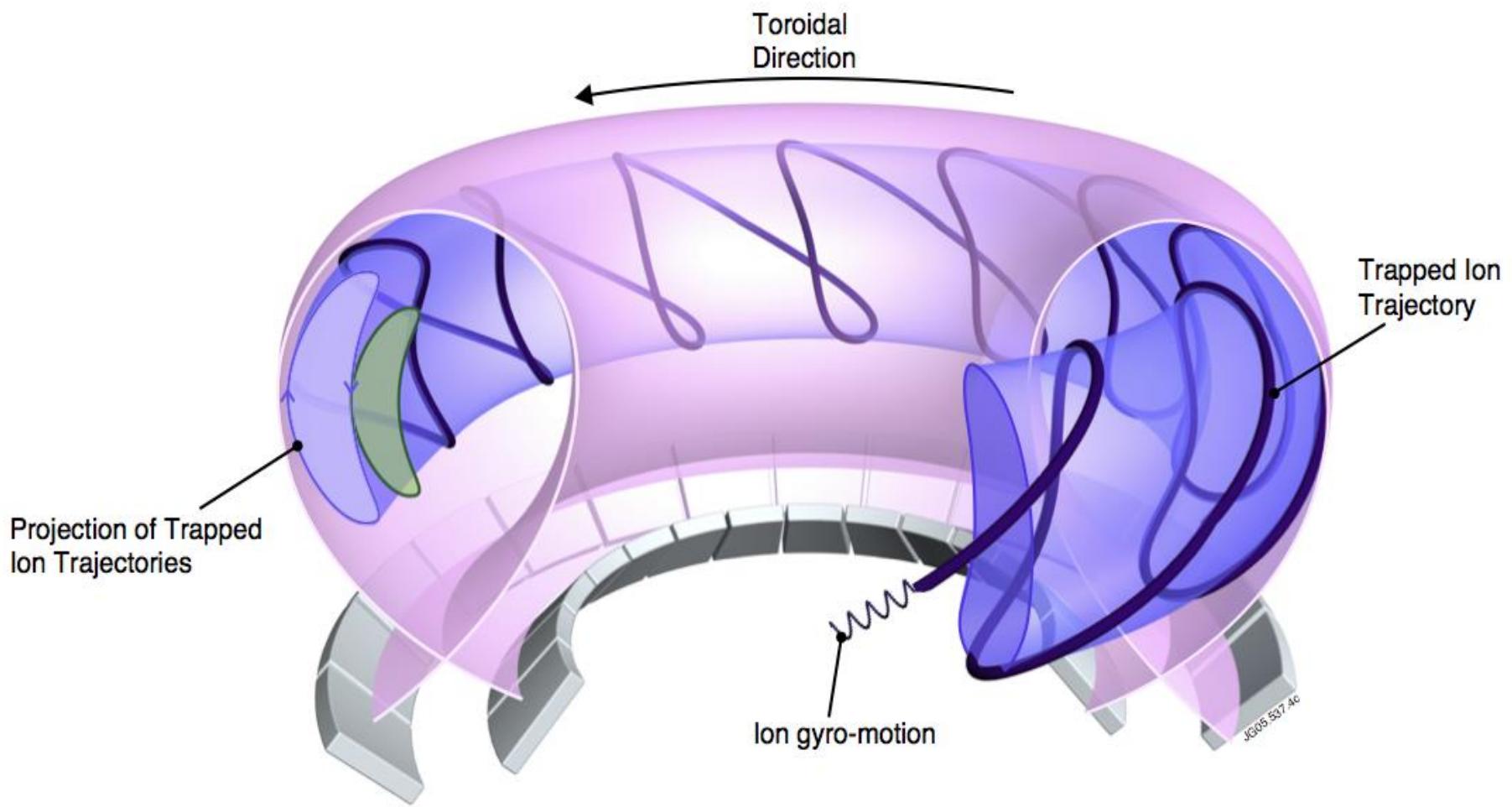
© CP13j-033-005

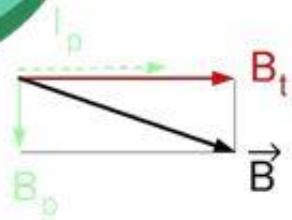
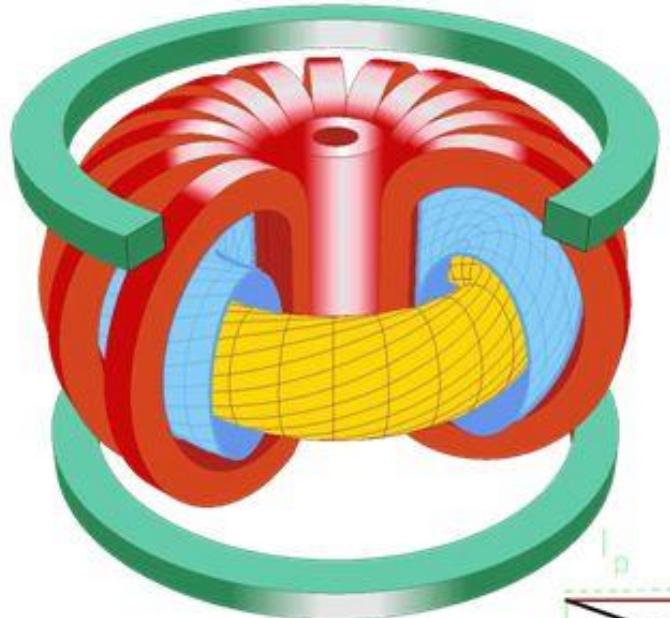

TOKAMAK

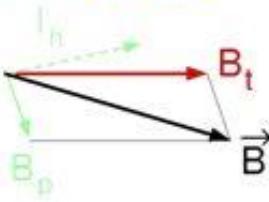
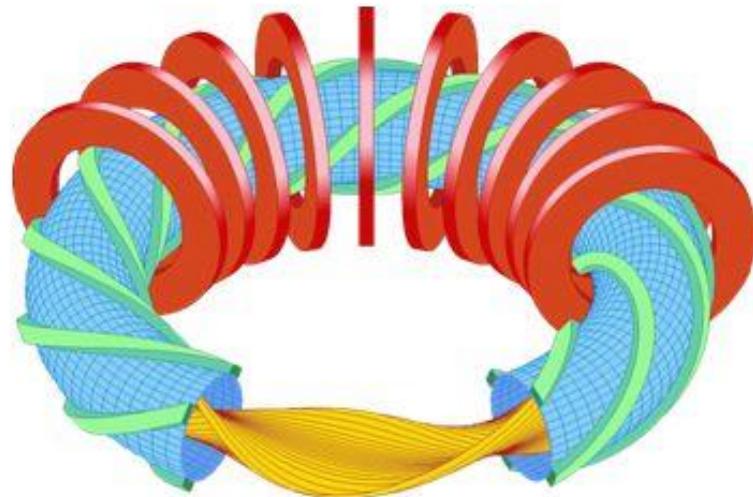

TOKAMAK

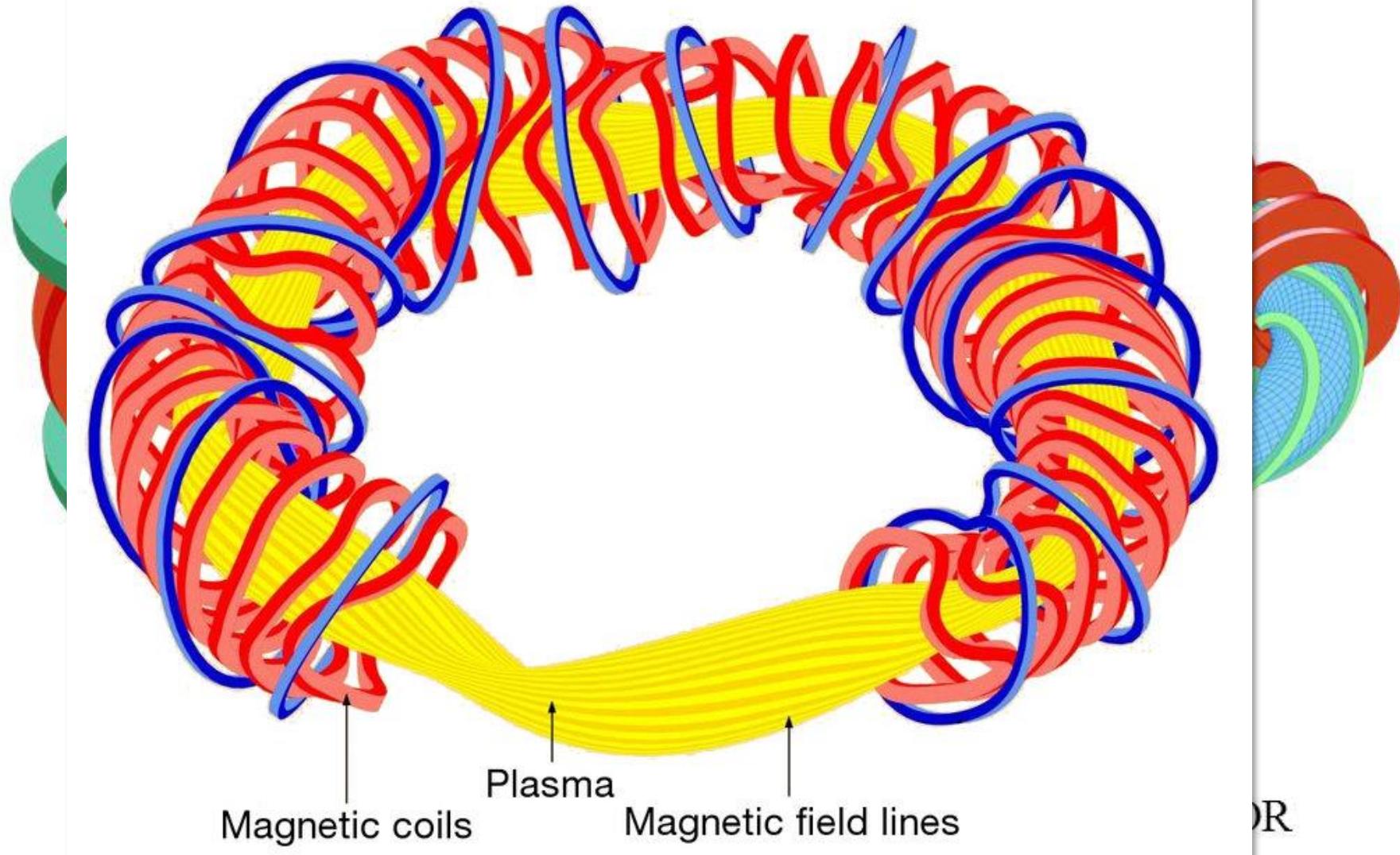

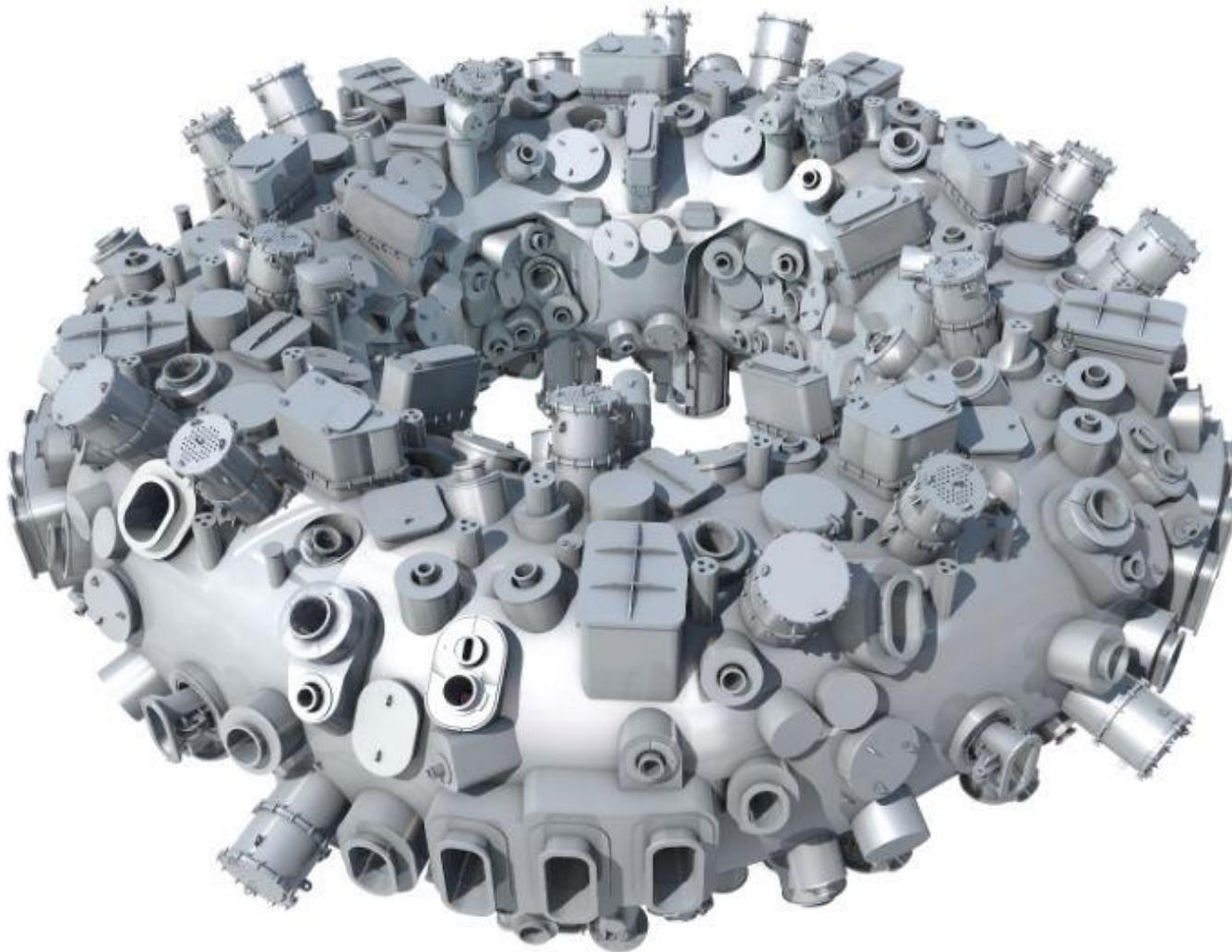

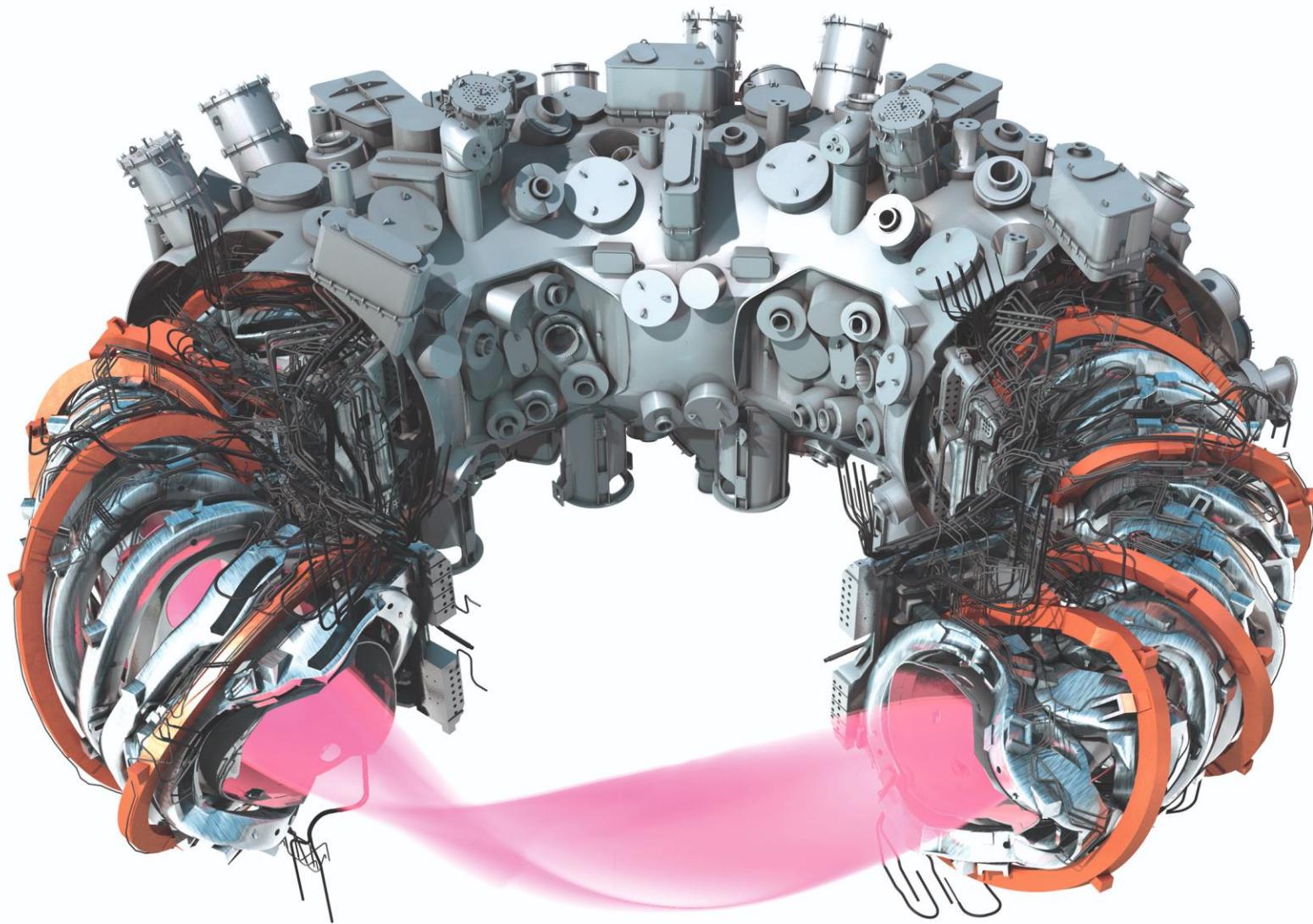
TOKAMAK

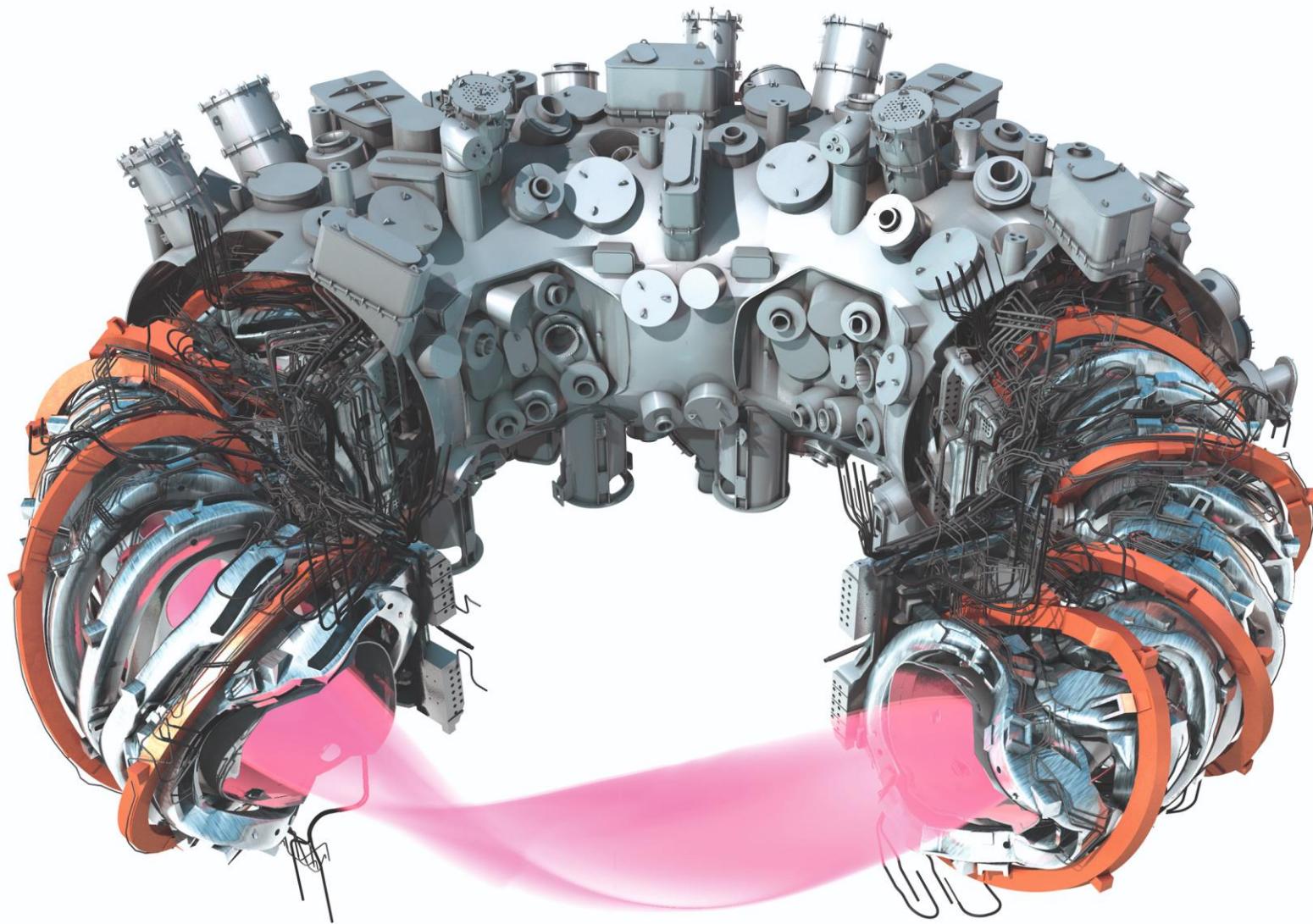

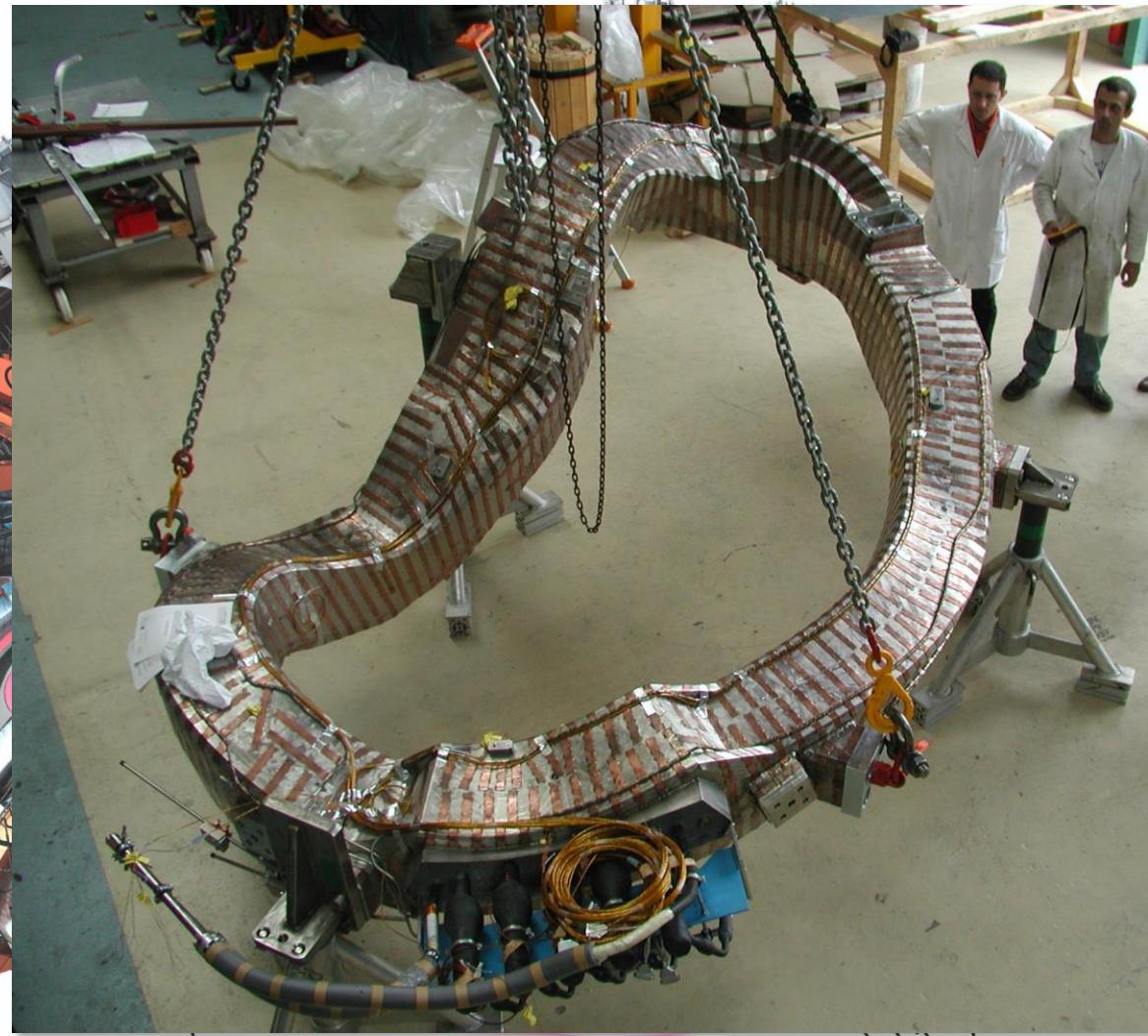
STELLARATOR

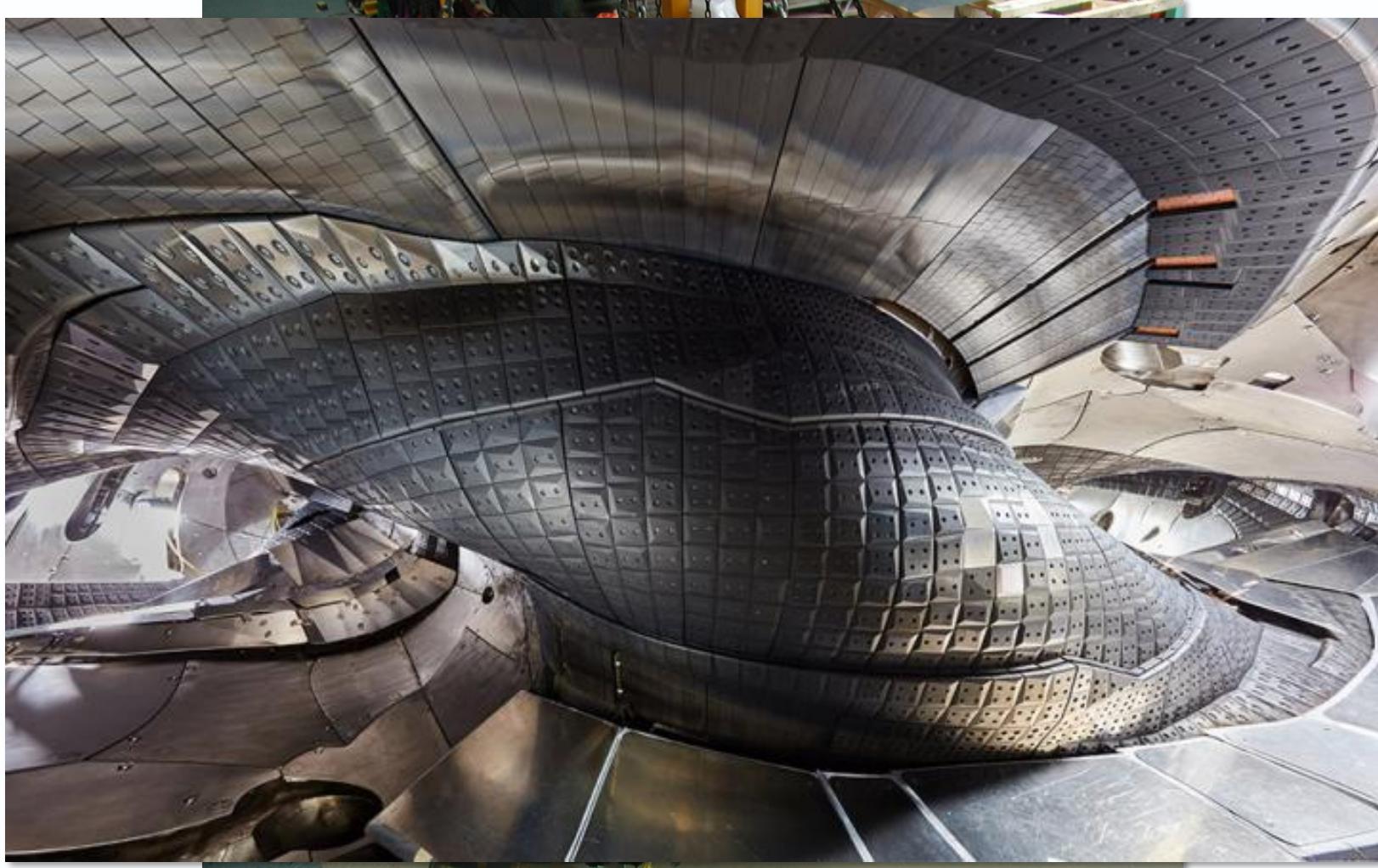

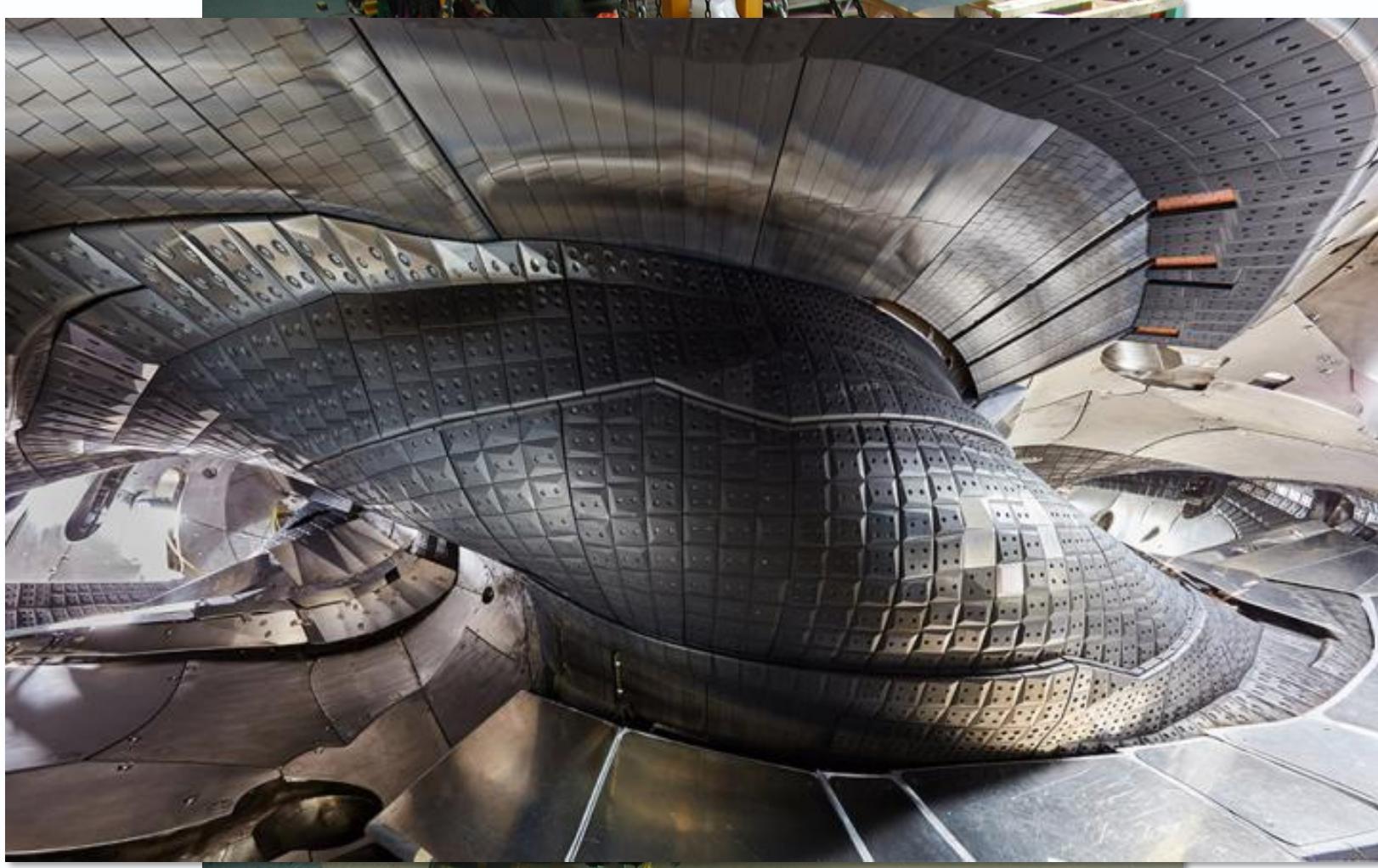

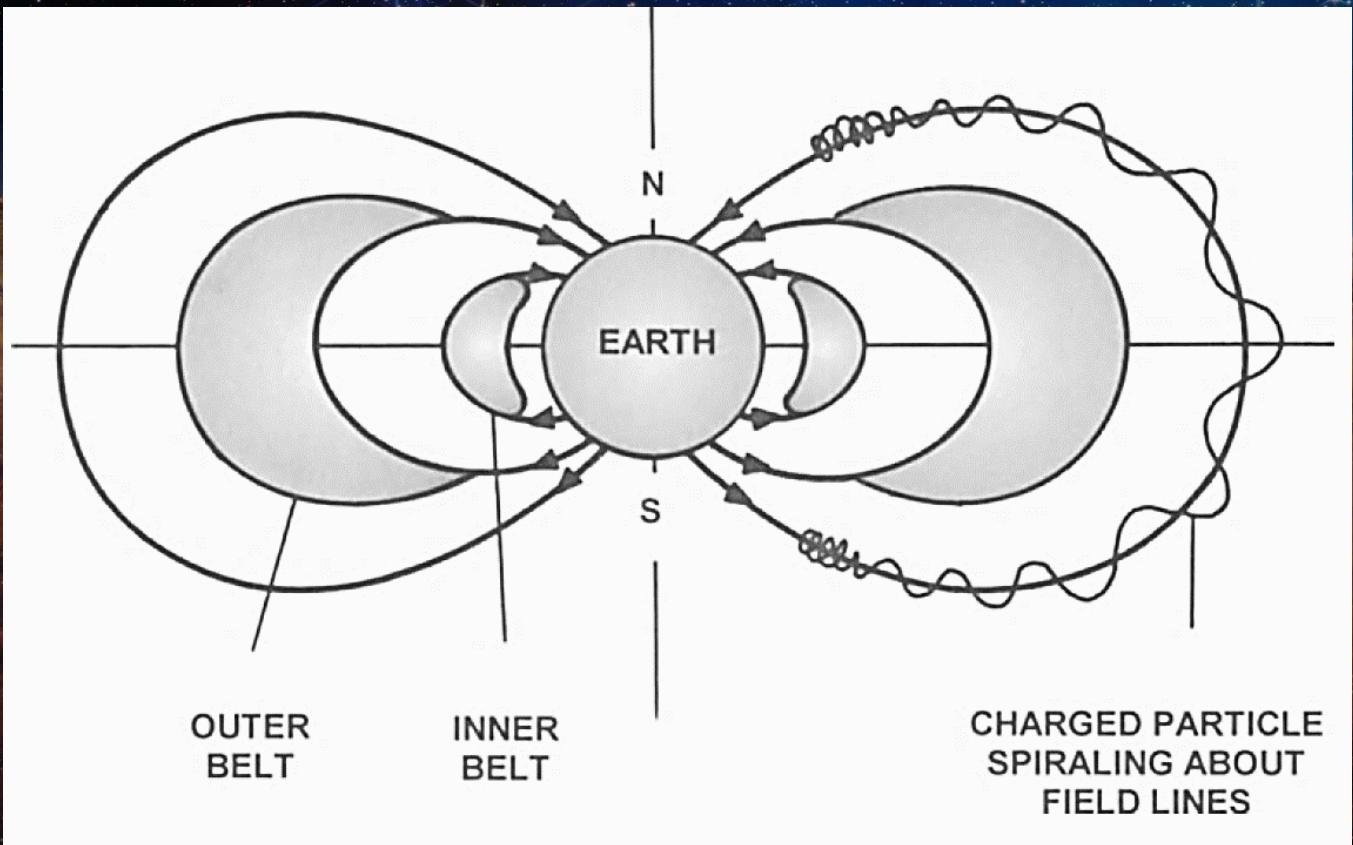

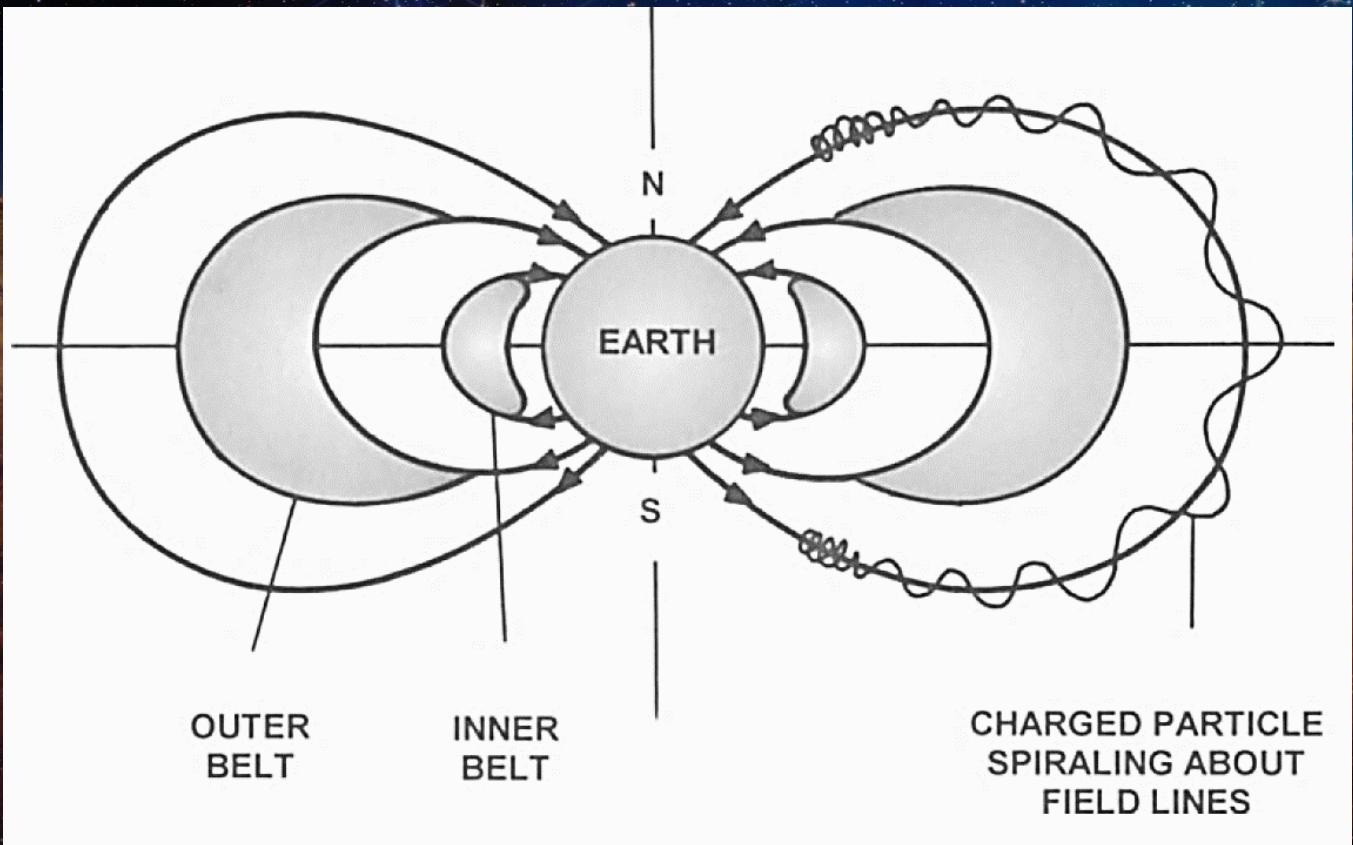
MAGNETICKÉ POLE ZEME

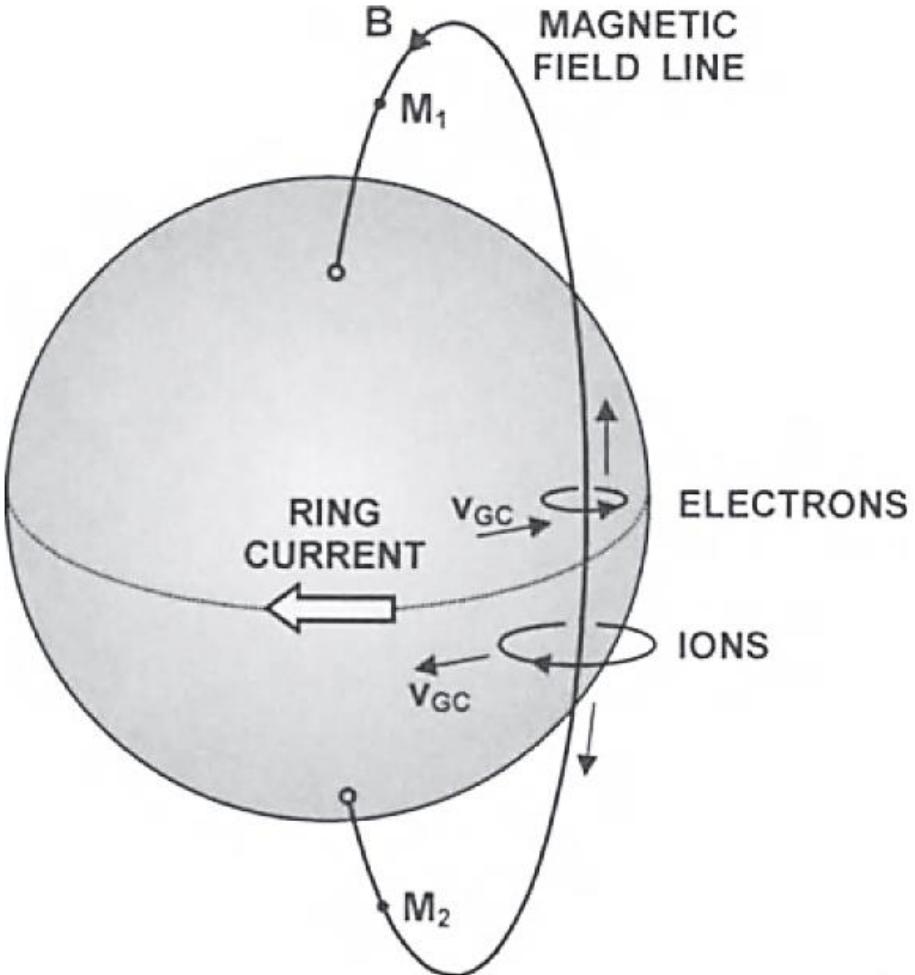
MAGNETICKÉ POLE ZEME

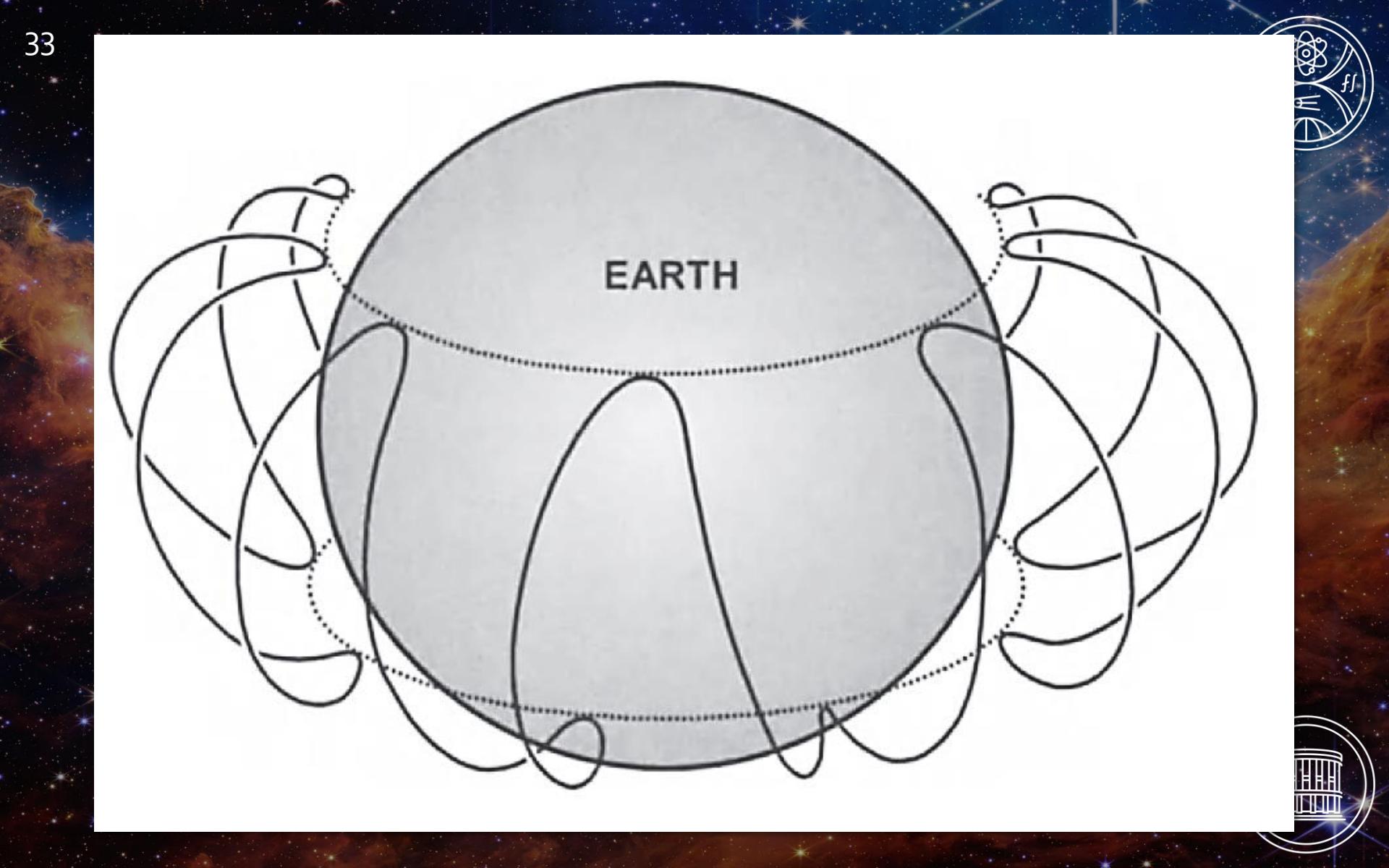

MAGNETICKÉ POLE ZEME

MAGN

34

REALITA

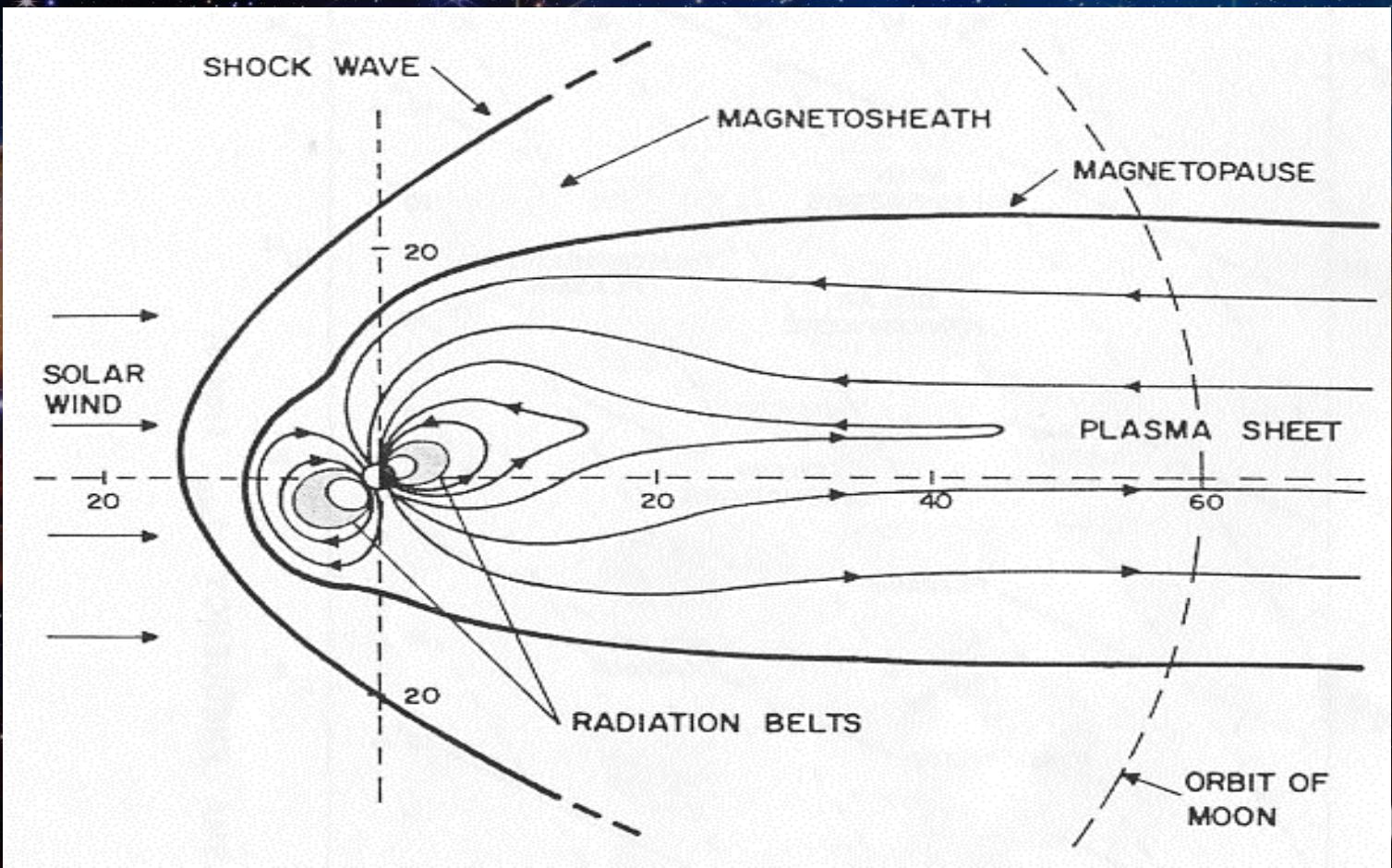

34

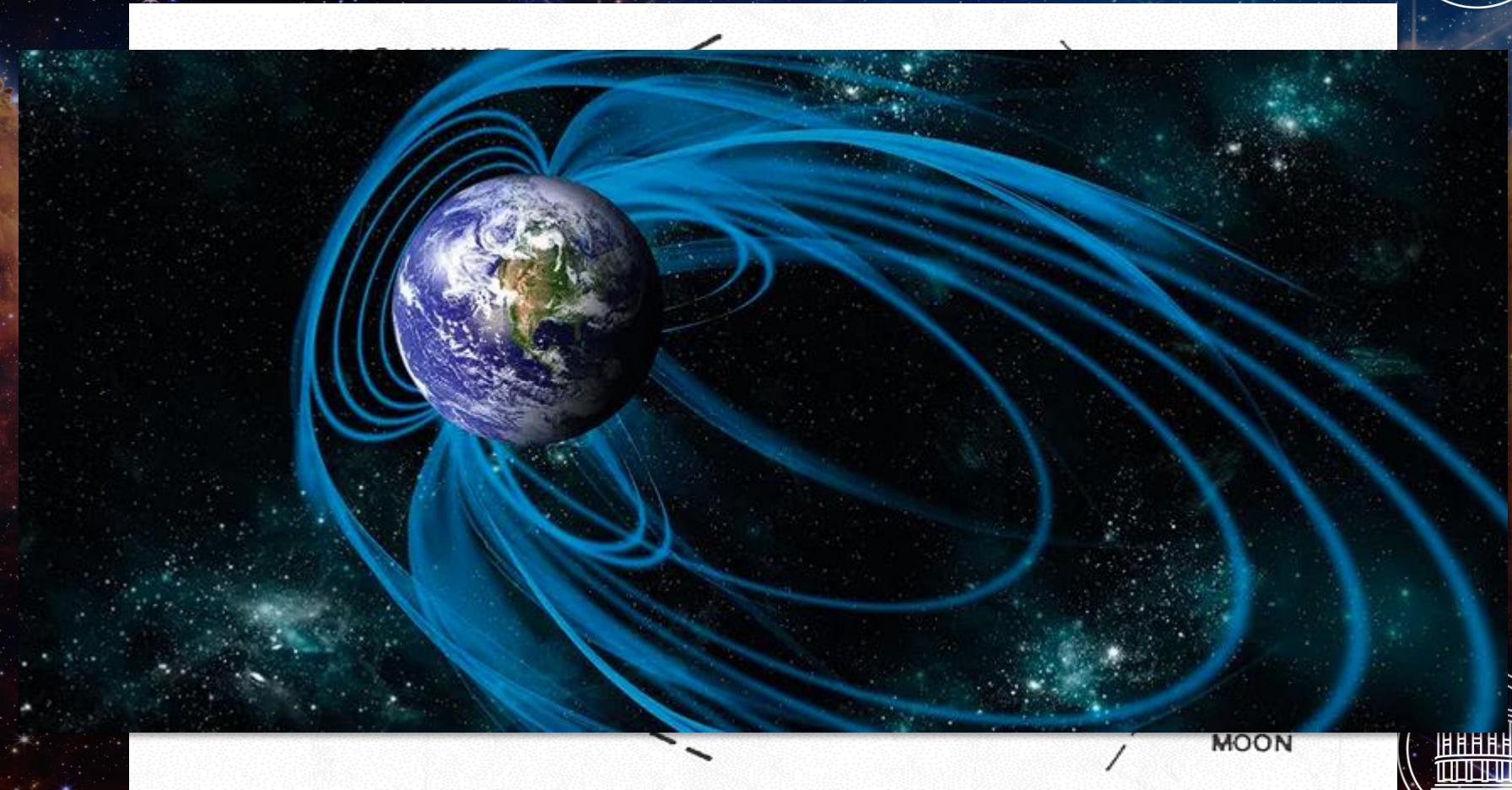
REALITA

REALITA

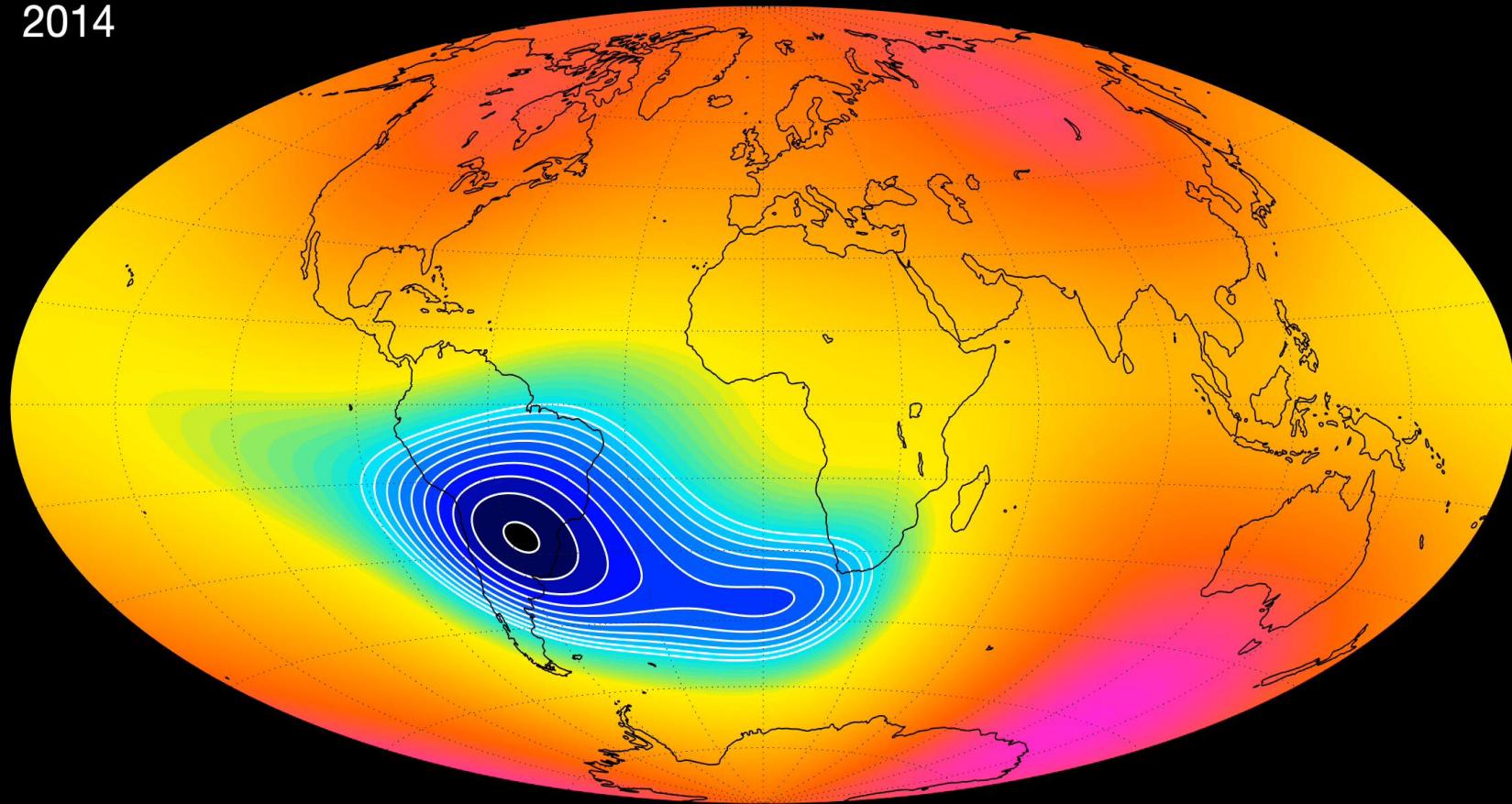
REALITA

2014

A horizontal color bar scale with a white center, transitioning from blue on the left to red on the right, representing the range of magnetic field values.

22000

32000

42000

52000

62000

nT

DIVISION OF ASTRONOMY AND ASTROPHYSICS

Faculty of Mathematics, Physics and Informatics
Comenius University
Bratislava

ďakujem za pozornosť

roman.nagy@fmph.uniba.sk

- Štúdium štruktúry galaxie Mliečna cesta pomocou GAIA dát a testovanie teórií gravitácie v galaktickom disku – VEGA 1/0761/21

roman.nagy33

37

